IORD. BRVN
IN. RAYMVN

SNEL. RAMÆ
SYN GM

[illegible]

Iordanus Brunus Nolanus.

DE SPECIERVM SCRVTINIO ET LAMPADE COMBINATORIA RAYMVNDI LVLLII

Doctoris Heremitæ omniſcij, propè modumque diuini.

PRAGÆ.

Excudebat Georgius Nigrinus,

Anno: M. D. LXXXVIII.

ILLVSTRISSIMO EXCELLENTISSIMOQ. D. DON GVILHELMO A S. CLEMENTE, EQVITI ordinis S. Iacobi de Espata, Serenissimi Hispaniarum Regis Catholici à consilijs, eiusdemq; ad Cęsaream Rodolphi II. Imperatoris Maiestatem Legato

IOR. BRVNVS. NOL. S. D.

QVemadmodum animalia muta, quamuis laudatis orta parentibus, non ullus generosa existimabit, nisi fortia, ita homines appellari nobiles iure nequeunt, nisi propria extiterint virtute comendati. Ideo tribus à Platone enumeratis sub nobilitatis genere speciebus, Prima,

quæ à ſapientibus, probis, deriuat atq; iuſtis. Secunda, quæ ab Heroibus & Principibus. Tertia, quæ ab ijs qui vel bellica negociá præclarè geſſerũt, vel certaminũ coronas reportarunt, in poſteros effunditur. Quarta tandem illa ſpecies ab eodem omnium præſtantiſſima iudicatur, qua quis per ſe animi magnitudine multitudinem antecellit: ſecus etenim diſpoſito (ſi quando cum ſuis maioribus conferatur) haud iniuria Perſianum illud auribus inculcabitur.

Hic petit Euphratem iuuenis, domitiq; Bataui
Cuſtodes aquilas armis induſtrius: At tu
Nil niſi Cecropides, truncoq; ſimillimus Hermæ.
Nullo quippé alio vincis diſcrimine, quam quod
Illi marmoreum caput eſt, tua viuit imago.

Illud optime cauiſti (Generoſiſſime, admodumq; magnanime Domine) ne ſolo hereditario maiorum tuorũ ſplendore clarus, minus propria, in te exorta, & à te ipſo comparata omnis generis claritate tot rationibus eniteſceres atq; numeris, quot certè tum

quia

quia manifesti sunt, tum quia maiores quam huic loco congruente compendio & orationis stylo tractari possint atq; debeant, recensere prætermittam. Ea ipsa sunt in causa vt cum Principi huic Lulliano ingenio, meisq; circa eundem studijs patronum, qui tum iudicio, tum authoritate polleret explorarē, vsq; adeò illustris excellentia potissimè omniū exoptanda visa est, vt cuius patrocinio sublimis huisce artis studia committerem, ne fortè cuipiam surdo fabulam narrare, cæco speculum præsentare, vel Thersiti ducis Achillis arma offerre conspicerer. Ad Heroicum ergo genium & ingenium vester hic, vestrasq; Lullius confugiens ita (mihi certè persuadeo) suscipietur, quemadmodū ipsi ad vestros tanquam ad proprios lares hilariore spiritu cōtigit aduentare: vbi non minus compertum esse video me super illius adinuentionem excolendam elaborasse, cuius intelligentiæ diuinitatem summi philo

ſophorum principes vt olim conſue-
uere, ita & in poſterum admirari, per
ſequi,& imitari perpetuò debebunt:
à quo quantò diuiniora atq; profun-
diora, tantò paucioribus peruia mi-
nuſq;nota ingenia myſteriorum, quæ
in multiplici doctrinæ torrente delite
ſcunt, fontes hauxiſſe fatentur: A
cuius ſuficientia ebibita nomen atq;
gloriam plurimi ſibi comparare ſtu-
duerunt, qui proprijs ſuper hæc com-
mentarijs non tam Lullium declara-
re,quam vel per ad tentatum Lullium
nomen proprium illuſtrare elabora-
runt. Iam quid tandem ego
ſuper ipſo præſtiterim,veſtrum & ali-
orum qui intelligentiæ lumine non
ſunt orbati eſto iudicium. Sub du-
obus nempe hiſce Lampadis & Scru-
tinij titulis ea certè complectimur
quæ ad artes omnes Lullij inquiren-
das, intelligendas, nec ſine iudicio
proſequendas ſufficere ijs facilè poſ-
ſunt, qui vel mediocriter in ſignifica-
tionibus terminorum vulgaris philo-
ſophiæ

ſophiæ fuerint verſati. Hîc namq; integrè expresſiſſe videmur, quidquid præſtantiſſimus author iſte in multis complectitur artibus, in quibus idem inuentum, nunc per vnam (vt ipſe loquitur) viam, nunc per aliam nititur aperire; in iſtam quippè compendiũ contraxiſſe credimur, quicquid idem pluribus ad diuinæ combinatoriæ artis complementum inſinuat, in artibus Breui, Magna, Inuentiua, Demõſtratiua, Mixtionis principiorum, Auditus Cabaliſtici, Arboris ſcientiæ, & alijs ſi quæ aliæ (ut certe extare debent) extant eiuſdem argumenti plurimæ. His addam aliquid permagni momenti quod ſub predictis inſcriptionibus Auditus Cabaliſtici, & Septẽplicis arboris diuinus vir iſte occuluit & obſignauit, quæ propèdiem (volente Deo) ſub titulo Lampadis Cabaliſticæ, huic cognatæ arti ſubnectendæ in lucem producam, quò ſub eodẽ illuſtriſſimæ excellentiæ tuæ præſidio atq; fauore queãt tutiſſimè conſiſtere.

Accipiat interim à me quidquid hoc operis est, quod hoc principio eã voluntatis & obseruantiæ erga se meæ admoneat. Deum omnipotentem præcor, vt eiusdem vitam & actiones in dies magis atq; magis ad suam gloriam, & Reipub. salutem fortunando promoueat. Pragæ X. Iunij M. D. LXXXVIII.

IOR. BRV. NOL.

De Lulliano ſpecierum ſcrutinio.

Cap. I. Propoſitum.

PAEnicius inſpicienti conſtat omnem artem omnemq; diſciplinam, ob id quod vel naturam imitatur, vel hanc exorbitantem corrigit, aut aduerſā impedit, primó principia quædam & elementa ſuſcipit, Secundó eadem in ſimpliciores combinationes adcopulat, Vltimó magis multiplices atq; varias é ſimplicibus educit complexiones, é quibus certé ſpecificæ ſuboriuntur rerum differentiæ, quales numeris huiuſce generis comparantur.

Horum certé omnium artificioſa comprehenſio in huiusmodi ſcrutunij diſpoſitione, quam Lullius primó delineando & inumbrando inuenit, à nobis tandé proprijs coloribus inſpicienda obijcitur,

Cap II De artis elementis.

ARtis huiūs Alphabetum nouem dumtaxat complectitur elementa, quorum ſingula vi-

	B	C	D	E	F
Sub.	Deus,	Angelus.	Cœlum.	Homo.	Immaginatiuum.
præ. ab	Bonitas.	Magnitudo.	Duratio.	Potestas.	Sapientia.
præ res.	Differentia.	Concordantia.	Contrarietas.	Princip.	Medium.
Quæst.	Verum.	Quid.	Dequo.	Quare	Quantum.

	G	H	I	K
Sub	Sensitiuuum.	Vegetatiuum.	Elementatiuum.	Instrumentatiuum.
præ ab.	Voluntas.	Virtus.	Veritas.	Gloria.
præ res	Finis.	Maioritas.	AEqualitas.	Minoritas.
Quest.	Quale.	Quando.	Vbi.	Quomodo, Cumque,

cibus quadruplicis significati subministrant.

Cap. III. De prima Figura.

Figura prima quæ A elemento notatur, absoluta complectitur prædicata, quæ de subiecto quocunque affirmata, vel negata, quiditatiué vel denominatiué, in concreto vel in abstrato, conuertibiliter vel inconuertibiliter, in recto vel in obliquo enunciantur: ipsum notatur in figura per lineas á punctis circumferentiæ singulorum elementorum ad omnia: quod uidelicet hæc non modó de alijs omnibus extra figuram, sed etiam singula de cæteris vniuersis in figura constitutis prædicantur.

Cap IIII. De secunda Figura.

Secunda figura per T elementũ notatur, vtpoté quæ ex trium complicatorum triangulorum ordine conflatur, ad quorum angulorum terminos termini omnes relatiui uelut ad propria capita referuntur, quam sané relationem contemplari possumus.

In	*iuo*	*vtpoté*	*principiatiuo*
	abili		*principiabili*
	ante		*principiante*
	are		*principiare*
	ato		*principiato*
	ando		*principiando*

Quæ sũt { *Forma seu principium formale*
Subiectum seu materiale principium
Efficiens seu agens
Actio seu operatio
Actus seu effectus
Agendum seu finis

Cap. V. De tertia Figura.

PRoprium sui significatiuum tertia figura non habet elementum, ipsa quippe syllabicum in hac arte & primum combinationis genus exprimit, quatenus ex duorum elementorum coitu plurimi intentionum fætus propagantur vbi sumitur

Vel Absolutum cum absoluto. Vel Absolutum cum respectiuo. Vel Respectiuum cum respectiuo. Vel respectiuum cum absoluto.

Et hæc: Vel adiectiué Vel substantiué. Et ita: Vel ex parte vnius, Vel ex parte alterius termini. Qui summuntur Vel in recto, Vel in obliquo Aut utriq;, Aut horum alter. Significando Vel concretiué, Vel abstractiué. Idq; Vel Simpliciter, Vel contractiué. & Figura Vel prima, Vel secunda.

Cap. VI. De Quarta Figura.

Figura

Figura quarta tribus concentricis efformata circulis fæcundissima est tabulæ generalis mater. Hæc, vt expressimus in libro de Architectura, septem admittit reuolutiones pro totidem domorum fabrefactione.

Prima constituitur cum sub B circuli superioris immobilis ponitur C circuli medij & D circuli inferioris, causando septem cameras. Secunda cum sub B circuli superioris ponitur D circuli medij & E circuli interioris. Tertia cum sub B circuli superioris ponitur E circuli medij & F circuli interioris. Quarta cum sub B circuli superioris ponitur F circuli medij & G circuli inferioris. Quinta cum sub B circuli superioris ponitur G circuli medij & H interioris. Sexta cum sub B circuli superioris ponitur H circuli medij & I circuli inferioris. septima cum sub B circuli superioris ponitur I circuli medij & K circuli interioris.

Domus Prima septem ordinibus constans habet 24. cameras

7 6 5 4 3 2 1
Bcd. bce. bcf. bcg. bch. bci. bck
Bde. bdf. bdg. bdh. bdi. bdk.
Bef. beg. beh. bei. bek.
Bfg. bfh. bfi. bfk.
Bgh. bgi. bgk.
Bhi. Bhk.
Bik.

Domus ſecunda ſex ordinibus conſtans habet 21. cameras.

Secunda domus conſtituitur cum ſit reuolutio duorum internorum circulorum circuli immobilis. collocato primò ſub eo D circuli medij & E circuli infimi. Secūdó E medij, F infimi. Tertió F medij, G infimi. Quartó G medij, H infimi. Quintó H medij, I infimi. Sextó I medij, K infimi.

6 5 4 3 2 1
cde. cdf. cdg. cdh. cdi. cdk.
cef. ceg. ceh. cei. cek.
cfg. cfh. cfi. cfk.
cgh. cgi. cgk.
chi. chk.
cik.

Domus tertia 5. ordinibus conſtans 15. cameras.

Tertia

Tertia domus constituitur reuolutione duorum internorum circulorum sub D circuli immobilis. Primó collocata sub eo E circuli medij & F infimi. Secundó F medij, G infimi. Tertió G medij, I infi. Quartó H medij, I infi: Quintó I medij, K infimi.

5	4	3	2	1.
def.	deg.	deh.	dei.	dek.
dfg.	dfh.	dfi.	dfk.	
dgh.	dgi.	dgk.		
dhi.	dhk.			
dik.				

Domus quarta quatuor ordinibus constans, habet 10 cameras.

Quarta domus fit reuolutione duorum circulorum sub E circuli immobilis, collocato Primó sub eo F circuli medij & G inferioris. Secundó G medij, H infimi. Tertió H medij, I infimi. Quartó I medij, K infimi.

4	3	2	1
Efg.	efh.	efi.	efk.
egh.	egi.	egk.	
ehi.	ehk.		
eik.			

Domus quinta tribus constans ordinibus, habet 6 cameras.

Quinta

Quinta domus fit cum Primó sub F circuli immobilis collocatur G circuli medij & H infimi. Secundó H medij, I infimi. Tertió I medij, K infimi.

fgh. fgi. fgk.
fhi. fhk.
fik.

Domus sexta duobus ordinibus constans, & tribus cameris.

Sexta domus fit primó sub G immobilis collocato H medij & I infimi. Secundó I medij, K infimi.

1 2
ghi. ghk.
gik.

Domus septima: vnius cameræ.

Septima domus fit moto sub H circuli immobilis I medij, K infimi.

1
hik.

Comp.

Ex reuolutione igitur circulorum quartæ figuræ, resultant octo & viginti domus: quarum Prima septem habet ordines & 24. cameras. Secunda sex ordines 21. cam: Tertia quinq; ordines 15 ca: Quarta quatuor ordines 10. cameras. Quinta tres ordines 6. cameras. Sexta duos ordines 3 cameras. septima vnam cameram. *De tabula*

De tabula magna. Caput VII.

Tabula magna octoginta quatuor columnis constat, iuxta totidem camerarum numerum quæ in 28. sunt ordinibus, qui sunt in septem domibus, à septem reuolutionibus in quarta figura constitutis.

Qualibet autem columna ex 24 cylindris, & horũ singuli quattuor constant membris. Vnde quaternarium ductum per 24, reddit 96 membra.

Cylind. XXIIII. sunt BCD. CBD. DBC. BDC. CDB. DCB. BBC. BBD. CCB. CCD. DDB. DDC. BCC. BDD. CBB. CDD: DBB. DCC. BCB. BDB CBD. CDC. DBD. DCD.

Singula cylindrorũ quatruplici ipsius T situatione, quatuor membra sibi ascis cunt. Aut n. est ante elementum primum TBCD. *Aut post primum ante secundum* BTCB. *Aut post secundum antè tertium* BCTB. *Aut post tertium* BCDT. *Elementa ante T significãt prædicata absoluta. Elementa post T, respectiua significant prædicata.*

Ordo est ut T primò sit primum. Secundò Secundũ. Tertiò Tertium. Quartò Quartum.

B BCD

BCD.	COLVMNA.	DCB	
tbcd	diff. conc. cont.	tdcb	cont. conc. diff.
btcd.	bon. conc. cont.	dtcb	dur. conc. diff.
bctd	bon. mag. cont.	dctb	dur. mag. diff.
bcdt	bon. magn. dur.	dcbt	dur. mag. bon.
BCD		BCB	
tcbd	conc. diff cont	tbcb	★
ctbd	magn bon. cont.	btcb	bon. conc. diff.
cbtd	magn. bon. cont.	bctb	bon. mag. diff.
cbdt	magn bon. dur.	bcbt	★
DBC		BDB	
tdbc	cont. diff. conc.	tbdb	★
dtbc	dur diff. conc.	btdb	bon. cont. diff.
dbtc	dur. bon. conc.	bdtb	bon. dur. diff.
dbct	duo. bon magn.	bdbt	★
BDC.		CBC	
tbdc	diff. cont. conc.	tcbc	★
btdc.	bon. cont. conc.	ctbc	mag. diff. conc.
bdtc	bon. dur. conc.	cbtc	magn. bon. conc.
bdct	bon. dur. conc.	cbct	★
CDB		CDC	
tcdb	conc. cont. diff.	tcdc	★
ctdb	mag. cont. diff.	ctdc	mag. diff. conc.
cdtb	magn. dur. diff.	cdtc	magn. dur. conc.
cdbt	magn. dur. bon.	cdct	★

DBD

DBD
tdbd ★
dtbd dur. diff. cont.
dbtd dur. bon. cont.
dbdt ★
DCD
tdcd ★
dtcd dur. conc. cont.
dctd dur. mag cont.
dcdt ★
BBC
tbbc ★
btbc bon. diff. conc.
bbtc ★
bbct ★
BBD
tbbd ★
btbd bon. diff. cont.
bbtd ★
bbdt ★
CCB
tccb ★
ctcb magn. conc diff
cctb ★
ccbt ★

CCD
tccd ★
ctcd magn. conc. cont.
cctd ★
ccdt ★
DDB
tddb ★
dtdb dur. cont. diff.
ddtb ★
ddbt
DDC ★
tddc ★
dtdc dur. cont. conc.
ddtc ★
ddct ★
BCC
tbcc ★
btcc ★
bctc bon. magn. conc.
bcct ★
BDD
tbdd ★
btdd ★
bdtd bon. dur. cont.
bddt ★

CBB	*DBB*
tcbb ★	*tdbb* ★
ctbb ★	*dtbb* ★
cbtb *magn. bon. cont,*	*dbtb* *dur. bon. diff.*
cbbt ★	*dbbt* ★
CDD	DCC
tcdd ★	*tdcc* ★
ctdd ★	*dtcc* ★
cdtd *magn. dur. cont.*	*dctc* *dur. mag. cont.*
cddt ★	*dcct* ★

Hic uanam intelligimus combinationem, vbi T non mediat inter geminatas literas.

De vtilibus & inutilibus combinationibus.

DE octo igitur, quæ habentur istius columnæ membrorũ duodenarijs: quatuor duntaxat extant vtilia (Ratio cuius est inde manifesta, quia frustra eiusdem prædicati signum geminatur in ipsis quæ per stellarum adiectionem sunt in columna denotata) Duodenarium primùm ex tribus primis cylindris extrahitur. Secundum de sex sequentibus secundis Tertium de duodecim tertiis & vltimis.

Hæc columna 100. membrorum, cuius 48. dixi-

mus esse vtilia fæcundior est, quam columna Lulliana quæ 20. tantum constat membris in vnico cylindro. Accidit autem nobis eam ditasse extra eam rationem, qua Raymundus potuit omisisse cætera membra, quia inutilem eiusdem fieri videbat repetitionem quandoquidem dicere BCD. id est bonitas magna durans: & dicere CBD. id est magna bonitas durans, idem est. Nos veró Raymundi ordinē & sufficientiam non improbamus, & fatemur in suo vigenario omnia tandem contineri quidem, sed caca & ipsi Lullio fortasse etiam occulta, vel minus considerata. Postquam igitur combinationes, quæ ex quatuor istis elementis & ordinatis fieri possunt, extendimus: quæque ex ijs omnibus frugales extent patefactum est, discurratur columna sumendo primum elementū substantiuē, duo reliqua adiectiuē dicendo. Bonitas magna durans, quæ significatur in B C D, nonne vtillima, & etiam pro ratione complementi discursus necessaria eorundem elementorum alia ordinatio fiet dicendo. Magnitudo bona durans cuius signum est CBD? non est sané eiusdem repetitio. Similiter vnquam non erit eiusdem repetitio, si certa quadam lege disponantur termini tres per adiectiuum et substantiuum, rectum & obliquū, vt ea lege se habeat vnum membrum, quæ aliud:

Vel si omnia membra pariformiter capiantur, numquam eiusdem fiei repetitio: & non incidemus in necessarij omissionem, sicut cum posito BCD. contemnitur CBD.

Numerus Legum.

LEges veró quibus vniformiter discurritur columna, sunt octo. quarum Vna est sumpto primo termino adiectiué, reliquis duobus substantiué. 2 Alia est sumpto primo termino substantiué, duobus alijs adiectiué. 3 Alia sumpto primo & secūdo termino substantiué, tertio adiectiué. 5 alia sumpto primo & tertio adiectiuè secundo substantiuè 6 Alia sumpto primo & tertio substantiuè secundo adiectiuè. 7 Alia sumptis omnibus adiectiuè 8 Alia sumptis omnibus substantiuè.

Multiplicatio Legum

Præposita octo leges, per variam obliqui & recti, abstracti concretique distributionem: vtilissimas 64. propositionum considerationes, quibus subiectum problema potest examinari, constituunt.

Stante n primo termino adiectiuè, secundo & tertio substantiuè dicitur.

BCDT

B C D T

Bonum magnitudinis durationis.
Bonum magnitudine durationis.
Bono magnitudinis duratio.
Bonum magnitudinis duratione.
Boni magnitudo durationis.
Boni magnitudinis duratio.

Primo Substantiuè. 2. & 3. adiectiuè

Bonitate magna durans.
Bonitate magnum durans.
Bonitate magni durans.
Bonitas magna durans.
Bonitas magni durantis.
Bonitas magno durans.
Bonitas magna durantis.
Bonitatis magnum durans.
Bonitatis magna durans.

Primo & 2 adiectiuè, 3 Substantiuè.

Bonum magni duratione.
Bono mangna duratio.
Bono magni duratio.
Bonum magnum duratione, i per duration.
Bonum magnum durationis.

Bonum magnæ durationis.
Boni magna duratio.
Boni magni duratio.

Primo & 2. Substantiuè 3. adiectiuè

Bonitas magnitudine durans.
Bonitate magnitudo durans.
Bonitate magnitudinis durans.
Bonitas magnitudinis durans,
Bonitas magnitudinis durantis, .i. quæ durat.
Bonitas magnitudinis durantis .i. eius quod durat.
Bonitatis magnitudo durans.
Bonitatis magnitudine durans.
Bonitatis magnitudinis durans, id est de bonitate magnitudinis id quod durat.

Primo & 3. adiectiuè 2. Substantiuè.

Bonum magnitudine durantis.
Bono magnitudo durans.
Bono magnitudinis durans
Bonum magnitudinis durans.
Bonum magnitudinis durantis, i. quæ durat.
Bonum magnitudinis durantis i. eius quod durat.
Boni magnitudinis durans, i. de bono magnitudinis id quod durat.
Boni magnitudo durans,

Primo

Primo & 3. ſubſtantiuè. 2. adiectiuè

Bonitas magna duratione.
Bonitas magna durationis.
Bonitas magni duratione.
Bonitas magnæ durationis.
Bonitatis magna duratio.
Bonitatis magni duratio.
Bonitatis magnæ duratio.
Bonitate magna duratio.
Bonitate magni duratio.

Omibus adiectiuè ſumptis.

Bonum magnum durans.
Bonum magnum durantis.
Bonum magni durans.
Bonum magni durantis.
Boni magnum durans.
Boni magni durans.
Bono magnum durans.
Bono magno durans.
Bono magni durans.

Omnibus ſubſtantiuè ſumptis.

Bonitas magnitudinis durationis.
Bonitas magnitudine durationis.

Bonitatis magnitudinis duratio.
Bonitatis magnitudine duratio.
Bonitatis magnitudo durationis.
Bonitate magnitudinis duratio.

INDVCTIO.

Hoc quod completum est in B C D T. quod est vnum membrum primi cylindri huius columnæ: intelligant completum in B C T D. B T C D. T B C D. quæ sunt reliqua eiusdem Cylindri membra. Identidem fiat in aliis cylindrorum membris, tum columnæ istius, tum aliarum omnium. Vbi illud perpetuó aduertendum, ut è tribus terminis vnus in recto capiatur: & ideó tres termini pluribus modis 64. nunc positis non inflectuntur facilè.

Multiplex terminorum acceptio

Nec te pretereat quod terminus primus hoc in loco .i. in columna ista per B significatus Aliquando sumitur secundum se, vt cum quæstio est de bonitate. Quandoq; sumitur cum alio incomplexè sumpto, vt cum quæstio est de bonitate mundi, de bono naturæ, de bono summo. Aliquando

sumitur

ſumitur cum alio complexè ſumpto, vt cum quæſtio eſt de bonitate æternitatis mundi. Omnis enim quæſtio de ſubiecto aliquo. Aut ſumitur ſine aliquo, quod verbo adiaceat. Vt, an, quid, de quo, quare &c. mundus eſt? Aut ſumitur cum vno adiacente. vt an, quid, de quo. &c. mundus eſt æternus? Aut ſummitur cum duobus vel pluribus adiacentibus. vt an, quid, quomodo, bonum eſt mundum eſt eſſe in æterna concordantia & differentia &c. De *aliorum membrorum primis terminis, idem eſt iudicium. Item ſicut ipſum B, quod ponitur pro ſubiecto tripliciter ſumi poſſe dicitur, ita tripliciter poſſe ſumi cæteros terminos (vt in hoc loco C D). intelligatur. Ipſum veró in vno de monſtraſſe ſufficit.*

Hoc pacto veluti confuſam, obſcuram & imperfectam tabulam: diſtinximus, clarificauimus, & perfecimus.

CAPVT. De terminorum artis formatione.

Quoniam veró artis huius vſus abſq; terminorum Alphabeti prompta, et ordinata comprehenſione difficillimus eſt, ob eam cauſam hoſce figurationis canones inſtituimus.

Nouem

Nouem ex facie benè notos homines adſciſcito; quorum ſingula nomina vel propria, vel tua inſtitutione appropriata à ſingulis horum elementorum initium ſumant: vt pro B Brutus, pro C Caſar. quatenus promptè eodem quò hæc occurrunt, occurrere poſsint ordine.

II. *His pro nouem ſubiectorum ſignificatione, nouem ſigillatim adtribuantur dignitates vt B Deum, ſignificet Brutus Sacerdos, C Angelum, Caſar Nuncius.*

III. *Iiſdem ad ſignificanda abſoluta prædicata totidem cognata ſint inſtrumenta vt B Lux ſignificet Bonitatem C. Globus, ſignificet magnitudinem.*

IIII. *Iidem pro notandis reſpectiuis prædicatis totidem proprias intelligantur ſuſcipere operationes: vt B Differentiam, ſignificet Diſputans, C concordantiam, placans.*

V. *Illis etiam pro quæſtionibus notandis adſtent res, vt pro B, Vtrum; Vtres. pro C Quid? Latibulū.*

VI. *Simili ratione prouidendum vbi ſimplex, vel multiplex Virtutum & Vitiorum & aliorum, quæ ſub Inſtrumentatiuo continentur, alphabeta, cupias multiplicare: adſtent enim ſingulis dictorum virorum, pro his Pueri 9. pro aliis Puellæ nouem*

uem, pro ijs ſenes nouem, pro alijs tot bruta, vel tot alius generis alia.

VI. Omnia tum quó promptius & expeditius oculis obijciantur, tum etiam quó tabulam felicius valeas explicare in nouem locis comunibus ſituata intelligas, quorum mox ſingula in quatuor particulares ſedes diſtribuantur: vt ita per hæc columnarum partes deducantur, & varia ipſius T ſituatio operantem non interturbet aliquando.

Sequitur Typus ex tribus de triginta noſtris ſigillis Interprete, Conbinante, & Peregrino: atq; eſt fæcundiſsima innumerabilium inuentionum ratio, vt & hinc acutus inſpector colligere valebit.

	B	C	D	E
VIR	*Brutus*	*Cæsar*	*Dionisius*	*Ernestus*
LOCVS	*In templo*	*In tribunali*	*in Academia*	*in Triclinio*
DIGNI.	*Sacerdos*	*Nuncius*	*Astrologus*	*Sponsus*
INSTR.	*Lux*	*Globus*	*Columna*	*Sceptrum*
ACTIO	*Disputat*	*Placat*	*Pugnat*	*Exorditur*
RES ADS.	*Vires*	*Latibulum*	*Fons*	*Torctura*

	F	G	H	I	K
VIR	*Fabius*	*Gyges*	*Horatius*	*Iulius*	*Karolus*
LOCVS	*In Circo*	*In Lacu*	*In horto*	*In fornace*	*In theatro*
DIGNI.	*Eques*	*Piscator*	*Astrologus*	*Chimicus*	*Miles*
INSTR.	*Liber*	*Harpago*	*Gladius*	*Speculum*	*Corona*
ACTIO	*Interponit*	*Plicat*	*Inserit*	*Contemperat*	*Obtruncat*
RES ADS.	*Lances*	*Color*	*Horologium*	*Archa*	*Forma Nodus*

In locis comunibus anguli, ſeu particulares quatuor ſedes.

IN	*Templo*	*Altare*	*Lauacrum*	*Menſa*	*Sepulcbrum*
	Tribunali	*Solium*	*Sedile*	*Suggeſtus*	*Oratorium*
	Academia	*Biblioteca*	*Menſa*	*Cathedra*	*Pulpitum*
	Triclinio	*Lectus*	*Promptuariũ*	*Lauacrum*	*Cænaculum*
	Circo	*Equus*	*Lances*	*Sella*	*Pabulum*
	Lacu	*Fuſcina*	*Cimba*	*Rhetia*	*Velum*
	Horto	*Sporta*	*Raſtrum*	*Puteus*	*Ligones*
	Fornace	*Cucurbitæ*	*Carbones*	*Alumina*	*Teſtæ*
	Theatro	*Scuthum*	*Currus*	*Tormentum*	*Caſsis.*

IORDANVS BRVNVS NOLANVS.

DE LAMPADE COMBINATORIA Lulliana.

Cap. I. Proæmium.

QVONIAM *uulgatum satis est in arte Lullij eiuscemodi uniuersalia principia contineri, ut ijs iactis ueluti fundamentis, de quolibet scibili omnibus numeris examinando, confirmando & defendendo, aptè inquirere, copiosè inuenire, maioriq́; certitudine iudicare poßimus:* Difficilia *enodabo, confusa distinguam, abdita aperiam, obscura elucidabo.* Licet.n. *libentius aliquid ex nobis inuenire, & unicuiq́;, pro more, sui laboris & industriæ fructum relinquere, quam in alienas fruges excolendas atq; triturandas manum conuertere nobiscum consulatur: nihilominus tamen considerantes artem istam talem quidem esse,*

qualem

qualem diuinus certè Genius rudi incultoq; insinuauit heremitæ, quæq; à plusquam satis crasso & idiota profecta uideatur, id tamen continet quod tanto alicuius famosi Atticè loquetis in hoc genere studium antecellit, quanto triticeæ messes hordeaceas: indignum iudicauimus hoc opus tandem ad lucem aduersus obruentum tenebrarum reluctans inuidiam, opprimi, frustrari, deperdi. Illud ergo adhibuimus studium, ut planè Cimmericum illustraremus, claudicantem erigeremus, nutantem confortaremus, toties q; à temporum iniuria ueluti retrorsum ad propositam metam perduceremus. Disertorum interim humanistarum Grammatistarũ ne maiestatem suppliciter deprecamur, ut pro diuersorum ingeniorum fructibus comparandis, pacificè nos permittant in proprijs uersando terminis, magis ueram, certeq; optimam ipsissimamq;, quam ornatam, fucatam, & certè inanem, atq; in hoc proposito uanissimam persequi loquendi formulam, Illudq; (si falli nolint) nobis credant, quod quantum suo (si dijs placet) Tulio consultum esset, à ciuilibus causis ornata cum persuasione, et aulica forensiq; cultura euentilandis, ad intentandas serias dignissimasq; rerum speculationes, ad principiorum essentialium proprietates, ita ut melius fieri potest propriè explicandas inclinare: tantum certè operepræcium esset ab ea (in qua tam

mira-

mirabiliter ille excelluit) eloquentia deflectere. Quemadmodum & quantò sapientia grauioris matronæ specimen edere debet, tantò à cincinnulis puellarum, compictoq; meretricum cultu distet oportet.

Nouarum intentionum repertorem antiquam persequi sermonis formam, rara & inaudita uulgaribus consuetisq; dictionibus in quibusdam propositis aperire, nil aliud est præterquam ut manibus impalpabilia contrectare. Sit igitur utlibet hisce qui se bonarum artium professores iactitant propter sermonis (ut aiunt) infantiam Lullius eo quidem comtemptibilior quò etiam in accessibilior: nos ad ea quæ sub sylenis hispidis meliora contineri nouimus fouenda, defendenda et pro principalibus ingenijs conseruanda non segniter animũ aduertamus malimusq; interdum uelut è matris naturæ manibus de limosa terra probatũ aurum, (quod nullus nisi mente captus contempserit) arripere, quam ad floridos tam fortè affabrè intextos humanistarum calathos, in quibus in puluerulentis gymnasijs, puerorumq; culinis deprompta, parta, elaborataq; stercora continentur, manus admouere uel oculos comuertere dignemur, adulti.

Interim non dubito diligentiam nostram pluribus non malè dispositis futuram gratissimam, utpotè quæ à desperatione finis consequendi, in

B 2 quem

quæ ars ista collineat eripit,inq; spem minimè uanā promouet, & perducit ad scopū: Nec minus de fauoris patrocinijq; nostri cura ergaLullianum adinuentum æquos iudices malè definituros reformido, utpotè qui id præsto quo mihi occultum aperienti, confusam massam in seriem certā distribuenti, trūcum perficienti, mancum integranti,non minus debeatur, quam primo adinuentori. Ita enim intentiones eius disponimus. ut non Philosophis excultisq; ingenijs modò è pomerio Lulliano fructus legere liceat: sed quibuscunq; excolendis & ad philosophandum non prorsus ineptis, ut ijdem exporrigantur efficimus:quatenus quilibet iuxta proprij sensus facultatem eam poßit nactus esse methodum atq; rationem, qua ad unam materiam seu considerationis subiectum,conceptus ita per infinitum valeat extendere atq; multiplicare,ut & ad numerorum elementorumq; infinitas progredi licet assumptiones coassumptionesq; faciendas.Hinc speculatiuarum facultatum terminos adepti,ad eandem conclusionem seu positionem innumeras exsuscitare considerationes & argumenta, & ad idem argumentū innumeras opponere solutiones facillimè poterunt, dummodò uel discursum benè à natura comparatumhabeant,uel arte aliqua ratiocinandi formulam mediocriter fuerint assequuti.

Cap.

Cap. II.

DE ORDINE, ET PROcedendi modo.

I. Membrum.

VVLGATA *satis apud paripateticos cæterosq; philosophos est sententia: quemadmodum in ijs quorum sunt principia causæ & elementa ex horum est cognitione procedendum. Cum igitur in præsentiarum eiusmodi nobis pertractanda occurrant, nempè quorum simplicia quædam sunt causantia, principia, & elementa: ut ex eorundem notitia præcurrente procedamus oportet. A partibus ergo ad tota, à portionibus ad integrata regulatus intellectus in horum inquisitione, inuentione, & consideratione ducatur.*

II. Membrum.

VT *igitur in perlegendi, scribendiq; arte à præoppatatis cognitisq; elementis ad syllaba-*

rum constitutionem, èq; constitutis syllabis ad terminorum seu uocabulorem prolationem manuducitur, & expreßionem: ita & in regulanda ratione, & intellectus artificiosa formatione, à quibusdam principijs quæ literis planè proportionantur, ad compositionem quandam quæ syllabis est proportionalis, èq; hac ad maioris compositionis terminos uelut ad integras dictiones tentanda est promotio.

III. Membrum.

TRibus igitur existentibus intellectus operationibus ut Philosophorum schola testatur, & per se se res ipsa insinuat: quarum prima est simplicium apprehensio, secunda compositio & diuisio, seu uerificatio, tertia discursus seu argumentatio: à prima ad secundam, à secunda ad tertiam est intentanda methodus. Est autem simplex apprehensio actus siue actio intellectus qua aliquod incomplexum apprehendit, utpotè alicuius termini significationem, uel simplicem intentionem, nempe qua terminnus ipse per se sumitur & non cum aliquo alio complicatum, alioq; adiectum. Compositio uerò prima seu (quam ita propriè dici uolumus) Verificatio, est actus seu actio intellectus secunda, primam consequens quæ plura simpliciter

simpliciter apprehensa connectit, componit: dum inuicem hæc copulata, uel ab inuicem dissita ualet enunciare. Discursus autem est actio seu actus intellectus quæ ab una ad aliam compositionem uel diuisionem quæ ex talibus compositis diuisisq; consistit, egreditur.

IIII. Membrum.

SIMPLEX *apprehensio fit cum terminum seu definitionem, nempe alicuius esse uel essentiam, concipimus absolute & secundum se: ut cum mente apprehendimus significationem huius in complexi termini* DEVS, *ipsáq; proportionatur primo Grammaticorum apparatui, qui docet primò cognoscere elementum* A. *Compositio fit cum plura simpliciter apprehensa unimus, nempe ubi de uno aliud affirmamus: ut postquam per primam actionem nouimus quid significet* DEVS, *quid significet* BONVM, *mox per secundam noscamus dicere* DEVS EST BONVS. *Diuisio fit ubi plura simpliciter apprehensa concipimus non posse cohærere, quandoquidem noto quid significat nomen* DEVS, *& quid significat nomen* CORPVS, *Ducimur ad negandum alterum ab altero, dicendo* DEVS NON EST

 CORPVS

CORPVS. *& hæc actio proportionatur secundo grammaticali apparatui qui docet connectere consonantem* B *cum per se sonante* A, *proferendo syllabam* B A. *Item duarum uel plurium consonantium connexionem absq; uocali, esse mutam, cognoscendo* B C. *nullam esse syllabam.* *Discursus siue argumentatio est cum ex uno composito uel diuiso, cum, scilicet, ex uno affirmâto uel negato ad aliud quippiam deductiuè inde affirmandum uel negandum proficiscimur: ut cum ex hac compositione seu affirmatione* DEVS EST BONVS, *ad aliquid aliud componendum præcedimus siue affirmandum, dicendo* ERGO EST SVI COMMVNICATIVVS, *uel ad aliquid diuidendum seu negandum, dicendo* ERGO NON INVIDET. *& hæc actio proportionatur tertio grammaticorum operi, quo in dictiones migrant syllabæ, & tandem in orationē conflandā dictiones multiplicantur. Sicut ergo dictiones ipsæ syllabas, syllabæq; literas præsupponunt: ita nullus discurrit nisi prius composuerit uel diuiserit, nemo diuidit uel componit nisi postquam simpliciter apprehenderit.*

V. Membrum.

Præ-

PRæsens igitur pertractatio nostra in tres præcipuas partes dissecatur. In quarum prima de simpliciter apprehensibilibus tamquam alphabetum proponentes institutionem facimus. In secunda tanquam in syllabas elementa complectentes, de terminorum ad inuicem uaria cōpositione. In tertia tamquam ad completam lectionem uel scripturam promouentes, ea quæ ad argumentationis, & Lullianæ structuræ perfectionem faciunt indicabimus.

Cap. III.

DE SIMPLICIBVS vocibus.

I. Membrum.

SIMPLICES ergo intentiones (quas incomplexos terminos communiter appellant) hæ sunt, in quas propositio seu uerificatio resoluitur, quæ secundum se sumptæ nec uerum neque falsum significant: sine ipsis tamen nihil uerū nihilq;

 falsum

falsum intelligitur aut profertur: huiusmodi sunt, nomina uel uerba quando extrà propositionem per sese capiuntur, Definitiones item, ad quarum constitutionem quamuis plures termini concurrere uideantur, unus tamen sunt terminus, quandoquidem sine copula, uerbo inquam substantiuo, ubi nulla est affirmatio uel negatio, nulla itidem uerificatio, nullus poterit esse cōplexus terminus:

Horum alij appellantur cathegorematici, alij Syncathegorematici: primi generis sunt, qui per se sumpti aliquid certi & definiti representant: secundi uero qui non sunt apti ad quippiam nisi cum alio iuncti termino cathegorematico significandum: huius generis sunt signa distributiua, copulæ, disiunctiones, & (præter nomina atq; uerba) id genus alia.

Licet utrumque simplicium terminorum genus usu ueniat ut uidebitur infra in rota quæstionum, seu regularum ut Lullius appellat, nos in propositio cathegorematicorum duntaxat diuisionem faciemus.

II. Membrum.

Simpli-

SIMPLICITER ergo apprehensibilium alia sunt de quibus aliquid dicitur seu subiecta, alia sunt quæ de aliquo dicuntur seu prædicata: hæc .n. sunt in quæ omnis uerificatio resoluitur: ut in hac propositione Mundus est æternus, Mundus capitur ut de quo aliquid dicitur, æternum autem ut quod de aliquo dicitur.

In omni igitur uerificatione seu problemate, nihil est quod ulterius inspicere potissimum possimus præter duo hæc præcipua, quibus adnexi postmodum intelligantur modi, copulæ, non quidem ut enunciationis partes, sed ut partium totiusq; conditiones atq; accidentia quædam.

Hic tamen pro ratione subiectorum & prædicatorum citrà errorem habenda, illud est animad uertendum, quantumuis Lullio termini unius rotæ uel illis affines atq; similes subiecta nominentur, & alij condistinctæ alicuius, prædicata: non ob eam causam aliquid obest quominus mutuas uices prædicata subiectaq; commutare possint interdum: hæc enim omnia subiecta sunt quatenus de ipsis aliquid dicitur, prædicata autem quatenus de aliquo dicuntur eadem. Sicut alia quæstio est an quod est intensiuè infinitæ potentiæ sit Deus, & an Deus sit infinitæ potentiæ intensiuè.

III Mem-

III. Membrum.

Porrolicet hæc ita se habeāt in arte ista, ut tamē sit iuxtà omnes rationes ordo quidam, subiectorum nomine tantummodò rerum substantias et species intelligimus: nomine autem prædicatorū, ea quæ in ipsis, & circa ipsa esse intelliguntur uniuersa.

Horum autem alia sunt absoluta, sicut & subiecta ipsa absolutū quiddam sunt, ubi non per collationem & cointelligentiam quandam capiuntur: alia sunt respectiua seu relatiua, quæ semper intellectum alicuius alius connotant & implicant.

IIII. Membrum.

ISTIS *hoc pacto se habentibus, ad simplicium terminorum sufficientiam capiendam præordinauit elementaria quædam Lullius, in quorum uno per elementa nouem designantur uniuersa simpliciter apprehensibilia subiecta. in duobus simplicia prædicata. in alio termini Syncathegorematici qui admuentionis ordini atq; materiæ subministrant.*

CAP. IIII.

DE SIMPLICITER Apprehenſibilibus ſub-iectis.

I. Membrum.

Hic ſubiectorum nomine intelligimus tum ea de quibus principaliter aliquid affirmatur uel negatur, uerè dicitur uel falsè, tum etiam hæc quæ principaliter entitatem habent atq; ſubſiſtētiam. in his enim uniuerſa quæ ſunt ſubſtantia & per modum ſubſtantiæ ſignificantur, cum iſtis identificantur, ad iſta reducuntur, inque iſtis compræhenſa intelliguntur: uniuerſa quoq; aut horum ſunt Species, aut Differentiæ, aut Partes, aut Principia, aut Proprietates, aut Adiacentia, aut Primariæ, aut Secundariæ intentiones.

Iam ergo ſubiecta nouem ſunt per nouem elementa ſignificata, in circulo qui inſcribitur nota S. Figuram vide in fine libri.

Vbi B *ſignificat* D E V M, C *Angelum.* D *Cœlum*

D *Cœlum.* E *Hominem.* G *Sensitiuum.* H *Vegetatiuum.* I *Elementatiuum.* K *Instrumentatiuum.*

DEVM *rusum capientibus subiectum ad fœcunditatem & amplificationem, rota nobis ex nouem diuinis, utpotè subiecto æquiualentibus, & inuentionis materia mirumimmodum complexè & incomplexè capta multiplicantibus, & diuersos de eodem concipiendi, modos suggerentibus, in hanc constituisse formam consueuit. ut* B *significet* Mentem. C Intellectum. D Amorem. E Potestatem. F *Præsentiam*. G *Scientiam.* H Prouidentiam. I *Iudicium.* K *Iusticiam.*

ANGELVM *pro subiecto capientibus, rota suis elementis, nouem uulgatos ordines significans statuatur. ut* B *significet* Seraphim. C *Cherubim.* D *Thronos.* E *Potestates.* F *Virtutes.* G *Dominationes.* H *Principatus.* I *Archangelos.* K *Angelos.*

COELVM *si sit subiectum. in nouem quas uulgi imaginatio sibi effingit sphæras.* B *significante* Primum mobile. C *Stelliferum.* D *Saturni spheram.* E *Iouis.* F *Martis.* G *Solis.* H *Veneris.* I *Mercurij.* K *Lunæ.*

HOMO

HOMO *si sit considerationis subiectum: ita in ordines atq; gradus constituatur, Vt B significet Sacerdotem. C Principem. D Magistratum. E Doctorem. F Militem. G Mercatorem. H Mechanicum. I Agricultorem. K Seruum. Idem si Medicinæ subiectum capiatur, iuxta nouem uel ad nouenarium redactas eius partes rotam constituat. Aliter si Theologo, aliter si alio cuicunq;. Ad hanc enim artem combinatoriam quæ nouenario est adcommodata, uel cui nouenarium adcommodatur, omnia subiecta siue prædicata si reducantur, ad unum de nouem elementis reducantur oportet, in combinatione enim exercenda terminos unius generis, alius generis terminos numero exæquent oportet.*

IMAGINATIVVM *si pro subiecto capiatur, ita in rotam eiusdem potentiæ disponantur, ut B significet habens reminiscentiam. C discursum seu collationem specierum habens. D certam natura inditam artem h. E prouidentiam, uel huic proportionale hab. E locorum selectum faciens. G Tempestatum præcautionem h. H Coniugij appetentiam h. I Prolis educationem. K communis uitæ tutelam.*

SENSITIVVM *ita distribuitur, ut B significet Memoriam h. C Æstimationem habens. D Phan-*

D *Phantasiam.* E *sensum communem.* F *Videntem* G *Auscultantem* H *Olfacientem.* I *Gustantem.* K *Tangentem.*

VEGETATIVVM *si iuxtà suas sit dispositũ facultates,* B *significat Prolificationem seu seminis emißionem & immißionem.* C *Augmentum.* D *expulsiuã facultatẽ.* E *Digestiuã.* F *Attractiuam.* G *Appulsiuam quæ extensione, dilatatione, constrictioneque fit.* H *Appetitiuam, qua pro captu appulsus excitetur.* I *Noscitiuam quæ pro captu appulsum dictat.* K *Vitam.*

ELEMENTATIVVM *habeat in rota* B, *quod significat in propriam spheram inclinatiuum habens.* C *Generatiuum.* D *Alteratiuum.* D *Generabilitatem.* F *Alterabilitatem.* G *componibilitatem.* H *subijcibilitatem.* I *Potentiam.* K *existentiam.*

II. Membrum.

INSTRVMENTATIVVM *significat genus accidentium ultra substantiæ genus extenctũ, q, quidem ijs constat quæ uel in illa sunt, uel circa illã esse intelliguntur. Ipsum iuxta plura coordinationũ genera plures cõficit rotas. Instrumentum enim alia sunt in coordinatione operantis naturæ, alia in coordinatione imitantis eam artificij*

alias

alias habentis rursum coordinationes, dum uel metaphysicè, uel mathematicè, uel moraliter, uel logicè uel mechanice molitur. Iam igitur *ultra octo substantiæ, uel (ut cautius loquar) subiectorum genera substantiam significantia, unum ponitur nonum & ultimum per elementum* K *significatum, quod uniuersa denotare debet accidentia. An (inquies) non ex enumeratis plurima sunt accidentia? immo (inquam) & omnia, si adiectiuè capiantur.* Modo *si rectè consideras omnia subiectiuè, substantiuè, materialiterue sumebantur: utpote prout subsistentem significant naturam, in qua aliquid esse potest, & de qua aliquid affirmari uel negari possibile est. itaq; taliter illa sunt substantiæ, ut si adiectiuè sumantur eadem speciem & naturam referant accidentium: sicut & hæc omnia nouem taliter sunt subiecta, ut eadem possint esse prædicata, ut* Diuinitas, Diuinum, Spiritualitas, Angelicum, *Cœleste,* Humanum, *& ita alia si adiacenter & denominatiuè capiantur.* Non *minus & ea quæ prædicatorum loco accipientur substantiuè capta, citra conuersiam subiectorum uices obtinebunt. Subiectum quippè cõsiderationis potest esse* Bonitas *cui accidit diuina, angelica, cœlestis, humana, mundana. itidem* Maioritas, Principium, *& cætera quibus etiam accidit diuinum, angelicum, cœleste, & alia.* Cur *autem tam amplè notiones accipientur, ista sint tantummodò subiecta, illa uerò tantummodo prædicata si requiras,* Certè *(inquam) artis huius ge-*

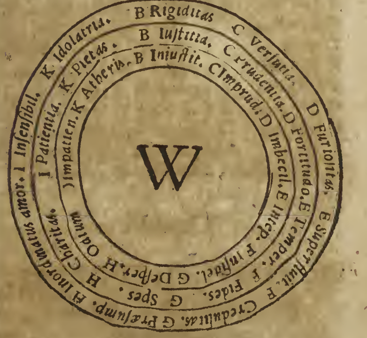
neralitati, cui de omnibus posse dicere atq; discurrere per omnia proprium est, & cui uniuersa atq; singula ad quæq; (ut de eisdem siue in recto siue in obliquo, siue (ut aiunt) quiditatiuè & uniuoce, siue denominatiuè dicuntur) referre licet: non conuenit discretio subiecti & prædicati, neque eius cui aliquid, & eius quod alicui accidit: quia ut munus eius est de omnibus, ita omnia dicibilia sunt illi subiecta, & substans: nihil quoq; est q non adcommodet prædicationi & accidentalitati. Verũ enimuerò ad artis manifestationem, rationi consentaneũ esse uidetur ut quædam sub una, quædam sub alia definiantur ratione. Facilè namq; intelligentibus erit eã dem hæc qua illa capiebantur ratione uicißim accipere.

III. Membrum.

INSTRVMENTATIVVM igitur cum uniuersaliter genus accidentium significet in proposito apud Lullium, duplex est, Physicum uidelicet seu naturalè & Ethicum seu morale. Phisicum ergo instrumentatiuum conflatur in rotam ubi B significat Quantitatem, C Qualitatem, D Relationem. E actionem, F Paßionem. G Habere. [illegible], I Quando, K Vbi.

Ethy-

Ethicum autem instrumentatiuum triplicem constituit rotarum ordinem, in quarũ media significanter uirtutes, in extremis uerò significantur uitia, externa quidem quæ per excessum, interna uerò quæ per defectum.

HIC *optimè insinuatur quemadmodum uirtus unum agnoscit contrarium. Vitio autem tum uirtus tum & uitium alterum obsistit & contrà armatur: & ideo inter*

iniquos uera non potest esse amicitia Ad *prædictæ quoque Figuræ similitudinem, altera quæ quamuis ad eandem (ut & eiusdem generis aliæ) reduci poßit, ad facilitatem tamen maiorem, uberioremq; inuentionis copiam constatur in eundem modum.*

B *Superbia.*	B *Humilitas.*	B *Contemptus sui.*
C *Luxuria.*	C *Castitas.*	C *Frigiditas.*
D *Gula*	D *Sobrietas.*	D *Auarũ ieiuniũ.*
E *Mendacium:*	E *Veritas.*	E *Vaniloquium.*
F *Ostinatio.*	F *Constantia.*	F *Inconstantia*
G *Curiositas*	G *Sollicitudo.*	G *Acedia.*
H *Inuidia.*	H *Cõplacentia.*	H *Æmulatio.*
I *Ira.*	I *Longanimitas.*	I *Insensatio*
K *Prodigalitas.*	K *Liberalitas.*	K *Auaritia*

Cap. V.

DE SIMPLICITER APprehensibilibus prædicatis absolutis.

I. Membrum.

Con-

CONSEQVENS modò est de prædicatis aliquid afferre. Primū autem de prædicatis absolutis iuxta primam Lullianam figuram quæ inscribitur A & notatur per elementum quod est primum in dictione Absolutum. Secundò de respectiuis prædicatis. Vt postea per uniuersa prædicata per eorum definitiones ubiq; modificata, diuersas et innumeras illorum formationes afferre poßimus. Prædicatorum ergo absolutorum præsens figura est: uidelicet quæ intrinseca tantum significatione consistunt, neque per id q; sunt ad aliud, uel alterius esse dicuntur. Præsens igitur figura A. nouem terminis in circulum dispositis constat, ubi

B Significat Bonitatem & Bonum.
C Magnitudinem & magnum.
D Durationem & durans.
E Potestatem, & Potens.
F Intellectum, & Intelligens.
G Voluntatē & Volens.
H Virtutem, & Vigens
I Veritatem & Verum.
K Gloriam, & Gloriosum.

Figuram vide in fine libri.

Cuius quidem figuræ forma est circularis, propterea quod terminos continet in inuicem conuertibiles. Terminorum enim alij sunt in inuicem conuertibiles, utpote æquè uniuersales: alij uerò non.

Porrò præsentes termini dupliciter considerari possunt. Vno modò uidelicet *in prima causa seu primò subiecto per* B *significato. & ita in ea termini omnes æquè sunt conuertibiles, nunquam enim alterum alter in ea potest excedere.* Tantò *enim est bonus, quantò sapiens, quantò æternus, quanto quidquid uerè esse dicitur.* Immò *hæc omnia in* Deo *tum concretiuè tum abstractiuè significantia, idem sunt: quemadmodum in infinito & sphæra tanta est est latitudo, quanta longitudo & profunditas, immo idem est longum, latum, & profundum: item quia extra infinitum nihil est & infra ipsum nihil, ideò tale longum est absoluta longitudo, tale latum absoluta latitudo, tale profundum absoluta profunditas.* Deo *igitur propria est figura præsens per eiusdem omnimodam reciprocationem, tum inquam eam ipsam quæ fit per denominationem unius termini per alium: ut cum dicitur sapientia bona, bonitas sapiens, uel complexè sapientia est bona, bonitas est sapiens, uel duobus treminis concretiuè sumptis, uel altero con-*

concretiuè, altero abstractiuè, uel ambobus abstractiuè.

II. Membrum.

IN *cæteris autem subiectis non ita prorsus uicissim combinatio terminorum atq; complexio uerificatur: Siquidem eis secundum magis & minus, utpote secundum numerum & mensuram omnia tum naturalia, tum naturalibus adiuncta elargiuntur iuxta schalæ naturalis proportionis gradus. Ibi ad subiectum* B *magis accedit* C *quam* D. D *magis quam* E. E *magis quam* F, *& ita deinceps. Subinde manifestum est q, subiecta quædam (Sicut in* E *est manifestum) sunt magis sapientia quam gloriosa, quædam sunt magis fœlicia quam scientia. Et ideo quibusdam uidetur hanc figuram ita reprocè effinctam primo tantum subiecto esse accommodatam, cui æquæ secundum omnes rationes attribuuntur omnia. Porrò quamuis uerum sit quod dicunt iuxtà appositam figuræ proprietatem, non tamen eiusdem appropriationem considerant: neq; non præterit eos figuram istam sicut & artem intelligi deberi generalißimam.*

III. Membrum.

EANDEM igitur figuram alijs omnibus intelligimus appropriabilem: secundum enim singulorum modos atq; gradus, non solum bonis sed & malis, non perfectis modò, sed & imperfectis accomodabilis est: quandoquidem eadem oppositorum omnium, quorum eandem scimus esse opinionem siue scientiam, siuè sensum, est manifestatio. De quibus igitur non dicitur bonitas dicitur malitia seu non bonitas. Ex eodem ergo loco notitia, inuentio, & iudicium, contrariorum, priuatiuorum, contradictoriorumq; indicatur. In omnibus ergo de ijs inquirito aut affirmatiuè aut negatiuè, aut simpliciter aut in genere, aut in summo, aut in certo gradu. utpotè iuxtà modum propriæ definitionis. Quod autem obijciunt de terminis undiq; conuertibilibus, & q; illa æqualis undiq; reciprecatio manifestat per illam linearum omnium ad omnia & singulorum ad singula protensionem, id considerando diluitur: quod protensio & reciprocatio illa in omnibus, suo modo exercetur. Adnectuntur enim omnia omnibus uel affirmatiuè uel negatiuè, & hoc uel denominatiuè, uel primitiuè, et hoc uel in recto uel in obliquo: ut bonus homo, bona humanitas, bonitas humana, bonitas hominis. Iustitia bona, magna, æterna. malitia impotens

potens, defectuosa, de cæteris quoque suo iudicandum est modò: undè artifices à præcipuis operationibus artis huius non impediantur.

Cap. VI.

DE SCHALA HVIVS figuræ.

I. Membrum.

LICET *huius figuræ schalam* Lullius *non explicet, implicitè tamen eam non excludit: ipsam ergo nos in similitudinem schalæ in secunda figura constituendæ disponamus. Est igitur ipsa uia quædam & ordo quo quidem à superioribus ad inferiora descendimus, & ad superna conscendimus ab infernis: in ea duo, altitudinem scilicet atq; latitudinem considerare licet.*

Longitudo quidem schalæ est qua fit progreßio à generalißimis per subalterna usque ad specialißima atq; particularia: quatenus cum de aliquo dicere aut considerare uolumus, ab ipsa specie

uel indiuiduo ad eius proxima immediataq; uniuersalia, & per hæc usque ad prima possumus ascendendo multitudinem colligere in unum. Definitur autem generalißimum, quod cum sit genus non potest esse species, cui non superuenit uniuersale uniuocum, & quod in cathegorica coordinatione ea tantum respicit quorum est contentiuum inferiora, de quibus omnibus uniuocè dicitur cum de ipso nihil uniuocè dici poßit, sed æquiuocè, uel analogicè, uel denominatiuè. Specialißima species definitur quæ nõ potest genus esse, infrà ipsam enim non sunt species sed indiuidua, & unam habet habitudinem quæ est ad superiora quorum respectu subiecta est species. Subalterna uerò genera subalternæq; species sunt quæ in medio consistentia utrorumq; suscipientia rationem & duos admittentia respectus, de inferioribus quidem prædicantur speciebus & indiuiduis: & eadem superioribus uel superiori generi tamquam species subijciuntur.

In quibus ita coordinatis duplex poßibilis inspicitur prædicatio atq; congrua, altera qua superiora omnia non uicißim de omnibus enunciantur inferioribus. altera quæ æqualia de coæqualibus uicißim. Iuxta primũ modum specialißima de indiuiduis dicuntur tantum, subalterna de specialissimis, & indiuiduis, superiora de inferioribus subalternatis & collocatis, suprema de omnibus.

Iuxta

Iuxta secundum uicißim dicitur de definitione definitum, exacta descriptio, & proprium de descripto & subiecta specie & eiusdem constitutiua differentia. 3 Differentia et propriũ de specie. Descriptio, differentia & proprium & horum plura uel unum, de pluribus uel uno reliquorum, uel omnibus.

II. Membrum.

Quibus ita se habentibus in proposito dicimus prædicationem seu uerificationem per modum schalæ exerceri: quatenus ab istis prædicatis tamquam generalißimis resoluendo ipsa, descensus ad specialißima per subalterna efficitur, et per eadem à particularioribus ad illa componendo, fit ascensus. Ita descendentes dicimus iustitiam esse bonitatem, commutatiuam distributionem, & commutatiuam distributionem esse iustitiam, Reddere homini debitum, esse commutatiuam distributionem. Simile alteri facere quod ab illo receperis est redderet homini debitum, Dimittere decem talenta cum totidem tibi dimißa fuerint uel similiter habueris, est uerè ita alijs facere, sicut & tibi factum. Iniustè igitur seruus ille nequam egisse conuincitur. Ita è conuersò ascendentes eisdem assumptis terminis idem concluserimus. Est & congruã prædicationẽ exercere qua æqualia de coæqualib. dicimus, ut ubi de inuicè dicuntur hic enumerata

uel

uel eiuſce generis alia generaliſsima, uel ipſis oppoſita de oppoſitis, uel de diuerſis diuerſa: ut cum dicimus iuſtitia eſt bonitas, ueritas eſt iuſtitia, iuſtitia eſt ueritas, bonitas eſt iuſtitia, & ubi definitiones de definitis dicuntur, ut bonitas eſt quo potentia ſapientia & magnitudo agit bonum: magnitudo eſt qua bonitas, ſapientia, et cætera agunt magna, ſunt, poſſuntq; magna, ſeu magnificare, uel ſunt magnificata, iuſtitia non eſt ignorantia, iniquitas non eſt iuſtitia, ignorantia non eſt ſapientia. Schalæ igitur aſcenſui deſcenſuiq; applicantibus accidit diſcurrere à propoſitis uniuerſalibus, ad particularia, & ab iſtis ad illa, & in iſtis illisq; conſiſtendo, ad rationes, ad correlatiua, ad contraria ad condiſtincta & alijs quibuscunq; modis oppoſita, adiacentia, coniugata.

III. Membrum.

Latitudinem autem ſchalæ pluribus licet inſpicere modis, primò extenſione ſignificationis terminorum (de qua infra dicetur) quatenus uidelicet bonitas non ſolum ſe extendat ad ſignificandum phyſicè ſed & ethicè. Simile iudicium eſt de magnitudine & alijs, Secundò per duplicationem eorum per concretum & abſtractum, dicendo Bonitatem & bonum, magnitudinem & magnum. Tertio per diſtinctionem, iui, abilis, &

are

are, dicendo Bonificatiuum, bonificabile, bonificare, ubi iuum significat principium actiuum, abile principiũ paßiuũ, are principium copulatiuum, seu iuũ principium effectiuum, seu communicatiuum, abile principium receptiuum, seu participatiuum, & are principium connexiuũ siue actuale. Quarto per distinctionem affirmatiui & negatiui, positiui & priuatiui. quatenus hæc de alijs dicuntur secundum affirmationem, de alijs secundum negationem. de alijs positiuè, de alijs priuatiuè. Quintò per distinctionem impliciti & expliciti, quia in terminis istis non solum continetur eorum ratio, sed & omnium, quæ dici possunt & imaginari absolutorum prædicatorum, ut in tractatu de multiplicatione terminorum patefiet. Sextò per distinctionem proprij & appropriati, quatenus hæc quibusdam naturaliter conueniunt, alijs per se & à se, alijs aduentitiè, & per aliud. alijs inquã ex naturæ substantia, alijs ex infusione, alijs ex acquisitione.

CAP. VII.

DE PRÆDICATIS respectiuis.

I. Mem-

I. Membrum.

De genere predicatorum suprà diximus esse quædam quæ hoc ipsum quod sunt aliorũ esse dicuntur, respectiua, relatiua, habitudinalia, ad aliud: quæ (ut & prædicta) omnibus quæ sunt, & esse possunt, adcommodantur: unde & ipsa uniuersalißima principia in arte ista habentur, Suntq; nouem per elementa totidem significata. In Angularem figuram disponuntur, qua eorũ per omnia penetratiuitas significetur. Per triangulos disponuntur, quatenus (inquit ita Lull.) in omnibus relationibus & habitudinibus sunt duo relata, & inter ea medians relatio. Tres sunt implicati trianguli ut non solum eorum in alia, sed & mutua inuicem penetratiuitas inspiciatur. Dicimus enim Bonitatem differentem, & bonitatis differentiam, item & Differentiam principium, et principij, item Principium differentis & differentiæ.

DE SECVNDA FIGVra, & primò de eius primo triangulo.

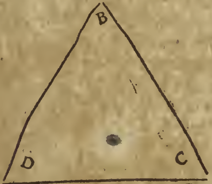
II. Membrum.

Extat figura quæ elemento T inscribitur, quia triplici triangulo complicato conficitur. Ipsa producit nouem angulos, ubi nouem elementa

non

non per totius complexi, sed per singulorum triangulorum seriem sunt ordinata.

Figuram vide infra.

Ibi primus triangulus est B C D. quibus significatur Differentia, Concordantia, Contrarietas. Qui quidem anguli intelliguntur omnia penetrare quia (ut in corporibus est manifestum) quod minoribus & consequenter uerioribus constat angulis ipsum est penetratiuius, penetratiuißimum certè quod ex minimis.

II. Membrum.
DE PENETRATIONE primi anguli B.

PEnetrant igitur tum omnia principia absoluta siue explicita, siue in eis implicita intelligantur, tum etiã et inuicẽ respectiua: unde ratione prima dicuntur primã penetrare figuram, quæ sanè diuisa

diuisa est in elementa, quorum alia significant substantiam, & sunt substantialia, puta omnia præter K, *alia significant accidens & sunt accidentalia ut quæ sunt per ipsum* K *designata. Alia item sunt intelligibilia ut* B C. *alia sensibilia ut* D E F G H I, *alia rationis entia, uel ijs affinia* K. *Anguli prædicti iuxtà istas & alias rationes omnia subiecta penetrant: quia angulus* B *penetrat Intellectualia ubi differentia inter intellectuale & intellectuale inspicitur, ut in* B *ipso inter* Deum *uerbum, inter* Deum *mentem, inter* Deum *amorem.* In C *inter Cherubim & Seraphim. in* B C *ut inter* Deum *&* Angelum. *Inter Bonitatem & magnitudinem, & ita de cæteris.* Est *differentta inter sensuale & sensuale cum angelus* B *penetrat circa sensualia considerando differentiam in* D *inter Saturnum & Iouem.* In E *inter uirum & mulierem.* In F *inter canem & elephantem, & ita de alijs.* Est *differentia inter sensuale & intellectuale, ut in* B D *inter* Deum *&* Cœlum. C E *inter Angelum & hominem.* E K *inter hominem & iusticiam.*

II. Membrum.

A*Ngulus item* C *omnia principia penetrat, & per omnia subiecta discurrit.* Est *enim concordantia inter intellectuale intellectuale ut in* B

in B *inter mentem, intellectum & uoluntatem, quæ in una essentia radicata concurrunt.* In C *inter Cherubim & Seraphim qui in simplicitate naturæ concordant, ut in cognitione, intellectualitate, & id genus alijs.* In C *inter hoc & illud cœlum, hoc & illud astrum. Ita in alijs est iudicandum. Insuper in* B C *inter intellectuale quod est* Deus *& intellectuale quod est* Angelus: *concordant enim in* Bonitate, *sapientia, entitate. Licet non sit adæquatio ulla neq; comparatio.* In C D *inter* Angelum *& cœlum, quæ concordant in* Bonitate, *ueritate, uirtute &c. idem esto in cæteris iudicium. Inter sensuale & sensuale ut inter* D *&* E. *i.* Cœlum *&* Hominem. F G *Imaginatiuum & sensitiuum.* G H *Sensitiuum & uegetatiuum,* H I *Vegetatiuum & elementatiuum. Vel in* G *ut inter hoc sensitiuum & illud.* In H *inter hoc Vegetatiuum & illud.* In I *Inter hoc elementatiuum & illud.* In K *inter hoc & illud instrumentatiuum.*

DE PENETRATIONE anguli D.

III. Membrum.

S*imiliter angulus* D *omnia principia penetrat, & per omnia subiecta discurrit: Sicut enim*

differentia & concordantia sunt inter sensuale & sensensuale. Intellectuale & intellectuale, sensuale & intellectuale, in hoc & in illo sensuali, in hoc & in illo intellectuali, ita & contrarietas. In subiecto B contrarietas est inter summum bonum & summum malum, ipsum Ens & ipsum Nihil. in C inter Calodæmonem & Cacodæmonem: ita in alijs quorum quædam per se contrarium recipiunt ut est manifestum.

DE HORVM ANGVlorum in inuicem penetratione.

III. Membrum.

Sicut autem præsentes anguli aliam penetrant figuram tum per subiecta tum per prædicata discurrentes, ita quoque inuicem se penetrant dum istius trianguli anguli per alios triangulos & angulos discurrunt. Dum uidelicet B penetrat in angulum E qui est primus secundi trianguli, dicendo & considerando differentiam inter principiũ & principium. Item angulos E F considerando differentiã inter principium & medium. Angulos item omnes E F G. Penetrat etiam primum angulum tertij trianguli dicendo in H, differentia inter maioritatem & maioritatẽ, in H I Differ. inter maioritatem et æqualitatem. In H I K, inter maioritatem, æqualitatem & minoritatem. Penetrat tandem tertij trianguli angulos eodem pacto intuendo diffe-

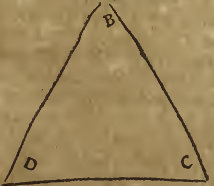
rentiam inter maiorem æqualitatem, minorem æqualitatem, &c. nunc quidem sigillatim singulos, nunc uero communiter duos, nunc uniuersaliter omnes. Simile iudicium est de penetratione angulorum C & D per alios angulos & triangulos.

DE SECVNDO TRIangulo secundæ figuræ.

V. Membrum.

SEcundus triangulus secundæ figuræ est E F G. ubi ē significat principium. F Medium. G Finē. Qui anguli eadem qua superiore forma, omnia penetrant. Cuncta enim aut sunt principium, aut medium, aut finis: aut per principium, per medium, per finem: aut, in, ex prim. med. fin. aut principij medij, finis.

Principium.

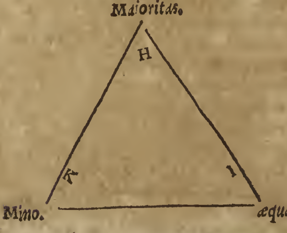
Finis. Medium.

Hic triangulus & eius anguli omnia penetrant, quæ ſanè penetratio aut eſt per rectum, aut per obliquum caſum, ut in propoſita diuiſione diximus, & cuilibet etiam permodicum ingenioſo ad dictorum ſimilitudinem facile eſt conijcere.

DE TERTIO triangulo.

VI. Membrum.

Tertius triangulus eſt H I K, *ubi* H *ſignificat maioritatem* I *æqualitatem* K *minoritatem. Qui certè anguli & triangulus non minus cæteris omnibus intelliguntur eſſe penetratiui. Cuncta enim aut ſunt maioritas, aut minoritas, aut æqualitas, aut in, cum, ex his, uel horum quodam.*

Penetrant

Penetrant inquam omnia subiecta, omnia prædicata, & omnes prædicatorum subiectorumq; circumstantias, aut per rectum aut per obliquum, aut adiectiuè aut substantiuè, sicut & cætera.

Cap. VII. DE COMPLICATÆ figuræ angulorum significatione.

I. Membrum.

RAtione igitur in superioribus explicata tres designati trianguli complicantur.

Ibi super angulum Differentia, & super angulum Concordantia, et super angulum Contrarietas, utpotè super B C D *angulos, est titulus Inter sensuale, & sensuale, intellectuale & intellectuale, sensuale & intellectuale: ut significentur obiecta dictorum angulorum atque subiecta. Hæc etenim de omnibus uel rectè uel obliquè uel affirmatiuè negedatiuè dicuntur & inquiruntur.*

II. Membrum.

Ibi super angulum E *Principium, est titulus Causa, Quantitas, Tempus, ad denotandum quod secundum amplam extenctamq; significationem, qua & Causarum genera quatuor complectitur, terminus ille accipitur. Et uidelicet pro causa efficientè à qua uel dirigente, uel ordinante, uel administrante, fit aliquid. Et pro formali, secundum quam, ad cuius similitudinem, imitationem, formam, modum siuè essendi, siue præsentandi fit. Et pro materiali ex qua, de qua, & in qua aliquid conflatur uel componitur, uel in aliud transmutatur. Et pro finali propter quam fit, & ad quam ordinatur aliquid.*

Declarat

Declarat Lullius in libro de auditu Cabalistico se per terminum illum Causa intelligere, genus substantiæ, & per terminos illos Quantitas & Tempus intelligere genera accidentium, & uniuersa contra substantiam distincta prædicata. Neq; obest quod substantia intelligatur implicata in ijs quæ significantur per octo elementa figuræ S. & nouem accidentis genera, in eiusdem figuræ nono elemento K. Ipsa enim accidentia dupliciter considerata, ad duas (iuxta duos respectus & officia) pertinent figuras. Substantiuè inquam sumpta in genere subiectorum intelliguntur. Sic etenim instrumenta sunt quibus aliquid contingit operari: Adiectiuè autem capta (etiam cum ipsa substantia) præsentem neccessariò figuram subintrabunt. Substantiuè intelligo sumi aliquid quando ipsum per alia denominabile est atq; considerabile, adiectiuè autem quando per ipsum alia.

III. Membrum.

Ibi super angulum F Medium, est titulus Coniunctionis Mensurationis & Extremitatum, ad significandum quibus Medium dicitur, tres esse modos. Est enim primò medium coniunctionis sicut intercessor, interpellator, copulator, leno, & similia. Copula item quæ facit subiecto conuenire prædicatum, sicut anima est mediū per quod probatur animal esse uiuens, sicut & uerbum substantiuum quod dicitur eorum quæ de altero prædicantur nota. Est secundò medium mensurationis sicut est illud quod præcisè proprieq; medium æqualiter distat ab extremis. ut centrū est medium circuli. Ad de quodlibet inter extrema positum, quod cum neutrum sit illorum, communiter medium appellatur, ut omnes singuliq; gradus inter primum, & ultimum Arietis. Est tertiò medium extræmitatum, in quod quomodolibet aliter seposita concurrunt. Vnde actio medium esse intelligitur inter agentem atq; patientem, ut inter bonificabile & bonificatū, est bonificare. amare seu amor inter amantem & amatum. Vnde amans, amabile, & amare sunt una amabilitas indiuisa d. Lull.

IIII. Membrum.

VBI *super angulum* G *Finis, est titulus* Perfectionis, *Terminationis, &* Priuationis. *ad & huius termini amplitudinem significandum,*

Est

Est enim primò finis perfectionis seu causalitatis, ad quem omnia diriguntur, tendunt & conquiescunt: sic homo est finis plurimorum, Deus est finis omnium. Est secundò finis terminationis sicut Alpes sunt finis Galliæ in Italiam, & Pyrenes in Hispaniam. Est tertiò finis priuationis ut mors, defectus, extinctio.

V. Membrum.

IBI *super angulos* H I K *id est*, *Maioritatem Æqualitatē, Minoritatem, est titulus Inter substantiam, & substantiam, inter accidens, & accidens, inter substantiam & accidens: ad significandum triangulum & augulorum singulos omnia penetrare. est enim maior substantia cœli quam æquæ substantia quodammodò, est maius quodammodò accidens intelligere, quam credere. Est maior ratio entis in substantia quæ existit quam in accidente quod inhæret. Est item æqualitas inter substantiam quæ est indiuiduum unius speciei & alterum indiuiduum eiusdem uel alius speciei, inter accidens quod est una experientia uel scientia, & accidens quod est alia experientia uel scientia, & potentiam uisus ad uidendum, & auditus ad audiendum. Inter substantiam & accidens substantiuè sumptum, sicut inter hominem & risibile, equum & hinnibile.*

Est tandem minoritas inter substantiam & substantiam, substantiam & accidens

quia (ut uisum est) est & maioritas, unum quippè correlatiuorum est iudicium.

Cap. VIII.

DE SCHALA PRÆsentis figuræ.

I. Membrum.

SECVNDÆ FIGVRÆ *schala etiam propria altitudine latitudineq; constat. Est ergo longitudo schalæ materia seu subiectum in quo discurrit intellectus, à supremis, & uniuersalißimis per intermedia ad infima descendens, uel ab infimis per eadem conscendens ad suprema: ut cum à differentia quæ super omnes differentiarum species est uniuersalißimum principium, antequam & supra quam nulla est differentia, ipsa enim per aliud non differt, & per ipsam differentia differunt uniuersa, descendimus per proximas immediatasq; partes, species, modosq; ad infimam*

mam atque remotißimam. & cum à concordantia quæ est uniuersalißimum principium (per quod & quo omnia concordantia concordant, & quod non concordat per aliud, quod se ipso cum alijs in ratione principij concordat) ad remotißima & maximè particularia per proxima mediaq; conuerso descendimus ordine. Simile de alijs præsentis figuræ angulis in proposito penetratiui ascensus atq; descensus est iudicium. Sic ab ista signata differentia quæ est inter Socratem & Achillem, procedimus ad differentiam inter hunc Philosophum & hunc militem, Indè ad differentiam militiæ & literaturæ, Inde ad uniuersaliorem quæ est inter institutum ordinatum ad culturam animi, & ordinatum uel ad necem corporum uel ad honores externos: itaq; deinceps pro captu rei, proprijq; ingenij usque ad generalißimum quod est differentia, ultra quod non est poßibile progredi. Idem de descensu uiceuersa iudicium est

Verificatur etiam descensus huiusmodi in terminis titulorum qui sunt in angulis: quia à differentia quæ est inter sensibile et intelligibile, procedimus ad differentiam quæ est inter Angelum & Hominem, inde ad eam quæ est inter Cherubim & Philosophum, inde ad hanc quæ est inter Lullium & unum

& unum ex ijs. Sic à differentia quæ est inter sensibile, & sensibile ad eam quæ est inter plantam & animal, eam quæ est inter piscem, & herbam, eam quæ inter Delphinũ uitim & ad hanc quæ inter hunc Delphinum, & hanc uitim. Idem de aliorum titulorum ascensu descensuq; iudicium.

II. Membrum.

Latitudo quoq; præsentis schalæ ad præcedentis figuræ similitudinem capitur: etenim præsentes termini non arctè sed iuxtà amplißimam capiuntur significationem. Non enim *differentiæ nomine intelligimus ipsum quo proprijßimè aliquid ab aliquo differre dicitur, utpotè q́ genus diuidens, specierũ est essentialiter constitutiuũ, sed est omnis quæ propriè, omnis quæ cõmuniter dicitur,* Huc *accedit alietas, diuersitas, disparitas, et quidquid ad copiam considerationis & inuentionis sub ista dictione spectari potest. Simile de concordantia iudicium quæ omnem conuenientiam, consistentiam, unionem, identitatem, concursum, compatentiã. Ipsam (licet uniuersalißima sit) minus tamen uniuersalem appellat* Lullius, *quam sit differentia: omne enim quod concordat aliquo modo differt (siquidem idem sibi ipsi concordare non dicitur) concordantiam igitur includit differentia.* Sed *tamen omnem differentiam dicere possumus à concordantia includi, nihil, n. differt q́ aliqua non con-*

cor-

cordet ratione, uel per entitatem, uel per esse, uel per considerari, uel per imaginari, uel per dici. Optimè quoque dicit comparans contrarietatem differentiæ: contrarietatē enim in omnibus inuenire non possumus, nisi forté nomine contrarietatis extencto ad supponendū pro omni oppositionis genere, ut repugnantium, relatiuorum, priuatiuorum, contradictoriorū, è regione appositorum: Sed hic intellige comparationem esse factam seorsum ab arte, quatenus scilicet proprius significantes termini capiantur. Alioqui ab ipso Lullio quæreremus de enumeratis oppositionis speciebus ad quod principium reduci uelit eas aliud, cum non cōmodè ad duos alios triangulos poßint pertinere. In hoc autem qui relinquitur nemo nisi delirus ad angulum differentiæ uel concordantiæ referet.

III. Membrum

IN secundo quoque triangulo latitudo schalæ manifesta est, ubi Principium non solum significet quod propriè contra terminum à quo, causa distingui solet: & elementum, sed & omnia quæ sub huius dictionis usu significantur. Id manifestat titulus anguli, Causa, Quantitas, & Tempus. Latitudo item medij quam inducit titulus Coniunctionis, Mensurationis & Extræmitatum. Latitudo quoq; finis quæ finem Causalitatis, seu perfectionis, finem Terminationis, finem Priuationis d.

III. Mem-

III. Membrum.

IN tertio similiter triangulo ubi Maioritas est inter eã quæ est in substantia, qualitate, magnitudine, eã quæ inter substantiam & substantiam, qualitatẽ & qualitatẽ, magnitudinem & magnitudinem, similiter & in multitudine, uirtute, potentia, facultate, loco, situ, tempore, æternitate, & cæteris quæ omnia nomine accidentis & substantiæ ab Archita, Aristotele, & Lullio *significantur, non aliud est de latitudine gradus schalæ tertij anguli iudicium: perpetuò enim minoritas cum maioritate (cuius est correlatiua) comprehenditur. Latitudo quoque anguli æqualitatis in propriæ schalæ angulis patet, quia non capitur iuxta arctam qua sumitur in secunda cathegoria significationem ab Aristotele dicente, maximè proprium esse quantitatis per æquale & inæquale dici: sed usurpatur secundum omnem modum quo aliquid cum aliquo pariter dicitur, atque se habere intelligitur uel absolutè uel respectiuè sumptum. Vndè æqualem dicit* Lullius *uisum intellectui, quia æquè se habet ille ad sensibilia, ut iste ad intelligibilia.* Harum *schalarum latitudinem ubi de terminorum multiplicatione considerabimus, specialius fortè distinguemus.*

CAP.

CAP. IX.

DE SIMPLICITER APprehēſibilibus Syncathegorematicis.

I. Membrum.

Peracta cathegorematicorum conſideratione, ad terminos Syncathegorematicos conſequenter tranſeamus. Sunt autem decem quæſtionum ſigna, ad quæ omnia reliqua reduci poſſe Lullius intelligit. Quam ſanè reductionem, quantumuis incomptam, ut tamen nihilo minus uenerabilem amplectimur. Hîc minimè ad terminorum eſt proprietatem reſpiciendum, ſed tantum ad eum quem notant ordinem, texturam, architecturam. Vnde pro diſpoſitione ex hac theoria alii quidem melius, alij uerò minus benè ad inuentionis iudicijq; actus ualeant in cedere. Hîc enim non fabricatorem qui manum lignis, lateribus, & cemento admouet, ſed architectorem facimus, cui quodam inculto indice & rudi quadam deſignatura, ſufficit ei qui pulchram optimamq; domum ædificare intēdit, lineis & numeris quot rei propoſitæ neceſsitas exquirit, modulum inſinuaſſe.

Mitto quod ſicut hæ decem quæſtiones ad combinatoriæ artis commodum neceſſariò ad nouenarium numerum ſub nouem elementis contrahuntur. ita & alias multas. quas poſſes inuenire ad eos (ut melius tibi fieri poſſe uidetur) qui expreßi ſunt modos reducãtur, quantũuis ex rigore propriæ ſignificationis minimè reduci ualeant. Illud enim hic conſiderare oportet quod artis huius termini non phyſicè non logice non methaphorice, ſed amplius (ut ampliſsima eſt huiuſcemodi ars) ad ſignificandum extenduntur. Decem igitur *quæſtiones per decem terminos ſub nouem elementis proponantur quas ordinate in ſequenti figuræ licet inſpicere ordine.*

B *Vtrum*	G *Quale*
C *Quid*	H *Quando*
D De *quo*	I *Vbi*
E *Quare*	K *Quomodo. Cumque*
F *Quantum*	

Quæ non ideò dicuntur quæſtiones quia taliter in praxim artificij reducantur, ſed quoniam per modum quæſtionis primò ſignificare uidentur, quod optimè Lullius *etiam ipſe manifeſtat, dum eaſdem & regulas appellare conſueuit: quandoquidem ex inſtituto principali potius ad regulandum et definiendum quam ad inquirendum ſunt finaliter*

ordinatæ

ordinatæ, ut per ipsas disponamur & ordinemur in discursu, resolutione, & explicatione conceptionum.

II. Membrum.

QVÆ sanè regulæ seu quæstiones non sunt utcumq; appositæ, sed rationaliter ordinatæ. Harum enim aliæ ad intrinsecam rei spectant rationem, aliæ ad extrinsecam, aliæ ad intrinsecam quodammodo, & quodāmodo ad extrinsecam. Primarum aliæ dicunt prorsus absolutum esse, ut Vtrum, Quid: aliæ aliquem denotant respectum ut de quo & quare, aliæ plus ad extrinseca respiciunt ut Quantum & Quale. Secundarum (utpote quæ respiciunt non quod est in, sed quod est circa subiectum) aliæ respiciunt tempus seu durationem ut Quando, aliæ locum siue situm ut Vbi. Tertiarum quædam est inquirens medium rei siue in se, & circa se, siue in alio, & circa aliud, ut Quo modo, alia uerò concomitans illius, siue adiectum, siue proximum, siue correlatum, intrinsecè uel extrinsecè perscrutatur, ut regula Cum quo.

DE PRIMA REGVLA VTRM B

III. Membrum.

IDEO An, siue Vtrum alijs præponitur quæstionibus: quia omnis alia quæstio de re quapiam, ipsam uel in causa, uel in se, uel in conceptu esse supponat oportet: tamquam ens enim accipimus de quo quid, quale, quare, inquirimus: licet in quibusdam ante quæstionis Vtrum decisionem quid per nomen significetur intelligere oportet: postquam enim respondens audierit ab interrogante quid Chimeræ nomine significetur, habet quomodo ad quæstionem, An illa sit, respondere debeat: Porro id quod per nomina significetur ante quamlibet disciplinam & inquisitionem præhaberi oportet: & ideò quid nominis non intelligit Lullius esse quæstionem.

Quæstionis huius tres Lullius species adducit, Affirmationem, Negationem, Dubium: Eorum enim de quorum esse quæritur alia sunt necessariò & pro istis determinatè est affirmatio, alia impoßibiliter & horum definita est negatio. alia in utramq; contingentia partem & hæc in controuersam ducuntur assertionem. Certum est enim futuram eclypsim lunæ existente in capite uel cauda Draconis, Certum quoque quod de eodem secundum quod idem contradictoria non uerificentur. Dubium est an sit futurum bellum, an legum innouatio subsequatur, an Philosophus ditescat. & quodlibet uel in libera consultatione positum, & q. casus fortunæq; militat incertitudine, & quæcũque de par-

ticularibus

ticularibus in natura possint impediri, éque excessu defectuq; et alteratione fluctuantis materiæ cursum destituere definitum

DE SECVNDA Regula Quid, C.
IIII. Membrum.

QVID, *est quo rei determinari quærimus essentiã,* & *in quo aliquid genere consistat ambigitur.* Quod *si sit generalißimũ,* & *consequenter neque genus admittat neq; differentiam, per hoc tamen nihilominus quærere licet de eiusdem propria, qua ab alijs generibus distinguatur ratione : illa etenim quamuis non per superiora genera definiantur nihil impedit quominus per ea quæ circumcirca* & *ueluti à latere sunt apposita certis ueluti sepimentis intra proprios fines coercita intelligantur.* Quæ *igitur non per superiora, neque per inferiora, per æqualia probè poterunt definiri: uel inquam per eorum quibus ab alijs uniuersalibus dissepiuntur proprietates, uel non inepto quo* Lullius *facit modo, dicens.* Bonitatem *esse quo magnitudo, duratio, potestas* & *quæcunq; sunt, bona sunt; seu qua aliquid est bonificatiuum, bonificabile,* & *bonificans, et est bonum.* & *ab hoc definiendi modo non abhorruit* Arist. & Architas *d.* Qualitas *est secundum quam quales esse dicimur. Similiter intelligitur quantitatem, actionem se habere* & *cætera id genus alia.*

 Quid

Quæ igitur in cõmuni sunt principiandi, regulandi, uel subessendi ratione, secundum certam principiandi formam differant oportet, utpotè per benefacere quod est à bonitate, & magnificare quod est à magnitudine, quod planè ita est illis proprium & definitio, ut nihil proprius, nihil peculiarius.

Eius quattuor afferuntur species quæstionis. 1 Quid est in se. 2 Quid habet in se, Quid est in alio, Quid habet in alio.

QVID *est in se quærit essentiam & esse, seu quidquid per essentialem definitionem denotatur quatenus species absolutè simpliciter, & ratione qua ipsa est hoc ens in recto, non inquam ut huius, entis, huic enti, de hoc ente, & omni alia qua ad aliud respicere uideatur ratione. præterquam si tale proferatur, quale hoc ipsum quod est quomodolibet ad aliud esse intelligatur.*

QVID *habet in se est secunda regulæ* C *species: consequenter enim ad ipsum quod noscimus quod est res in se, succedit quid in se habeat considerare: utpotè ex quibus intrinsecè habitibus coessentialibusq; consistat, quæ ad esse conflandum integrandum, & in omni perfectione constituendum concurrunt.*

Quid

QVID est in alio, tertia est ordinatè species succedens, res enim ubi per intrinseca atque propria considerata fuerit, per aliena extrinseca & relata contemplari desiderat, nempe quid sit & habeat in alio, & hoc dupliciter, & per id quod potest, agit, & causat in eo, & per id quod ab eodem potest pati atque recipere, recipit atq; patitur. Idq; triplicem inspiciendo regionem, superiorem maiorum, meliorum: æqualem, parium similiumq;: inferiorem, minorum, & deteriorum. Simile iuxtà alios triangulos ad distinctionum ordines esto iudicium.

QVID habet in alio, sequitur proximè dictam quæstionem: sicut esse præcedit habere & habitus essentiam. Hoc habere in alio examinatur penes consequentia contingentiaq; ei de quo est quæstio: ita in alio agente, patiente, consistente, concomitante, maiori, minori, æquali. & aliusmodi iuxtà proxime designatas rationes.

Exemplum huius regulæ C Quid est homo in se? Substantia animata rationalis, Quid habet in se? humanitatem, intellectum, uoluntatem, sensum &c. Quid est in alio? in Italia italus, in sapientia sapiens, in loco locatum, in fine gloriosum. Quid habet in alio? in demonstrabilibus scientiam & rationem, in sensibilibus sensum & phantasiam. in possessis dominium, in Deo spem, &c. Simile de alijs iudicium discurrendo per differentia, con-

traria contradictoria, similia, dißimilia, priora posteriora &c.

DE TERTIA REgula, De quo D.

V. Membrum.

Quæstio De quo, *sequitur ipsa quæ est* Quod *est in alio, sicut respectus extrinsecus intrinsecum, quod magis est absolutum semotumq; ab eo de quo est, quam ab eo quod est.* Habet *species tres, quarum prima est de quo est primitiuè, principiatiuè, seu deriuatiuè secundum esse.* Secunda *de quo constitutiuè, consubstantialiter, consistenter.* Tertia *de quo est possesßiuè, quod æquiualet quæstioni* CVIVS *est, quam liceret apponere pro alia regula ad dictionis proprietatem respicienti.* Sed *propter similitudinemquam habet hæc quæstio in idiomate* Hyspanico *&* Italico *quibus querentibus possesßiuè uti accidit illa particula* De quien es? De chi e? Quod *si cui uidetur ardua hæc reductio, sciat* Lullio *nobisq; secum non esse colloquium.* Exemplum *primi modi regulæ* D. De *quo est homo originaliter seu initiatiuè?* Vel *dicitur de Cœlo & de* Sole, *& de patre, uel de præiacente materia, uel de nullo intrinsecæ: totus enim*

enim de alio esse minimè potest. Secundo De quo est homo constitutiuè? de anima & corpore, de elementis & potentijs intellectiuis & sensitiuis, seu de sua materia & de sua forma. Quæ regula sequitur esse initiatiuum sicut esse de principijs materialibus seu partibus sequitur esse agentis, initiantis, principiantis. Tertiò De quo est homo possessiuè? seu cuius est? Dicitur Metaphysicè, esse Dei, Prouidentiæ, Fati, uel (ut quorundam more loquare) Fortunæ. Physicè, esse mundi à quo circumscribitur, substinetur, influxum recipit, & cuius est incola. Ethicè est suæ concupiscentiæ, uoluntatis, affectusq; eius à quo tenetur, cui & mancipatur. Ciuiliter, dominationis, seruitij, religionis, regulæ, instituti. Responderi tandem iuxta innumeras istorum species, facilè potest tum per hanc ipsam, tum & per alias discurrendo regulas, quibus ad omnem inuentionem manuducaris atq; copiam.

DE QVARTA REGVla Quare, E.

VI. Membrum.

QVARE ORDINATE SVBsequitur prædictas omnes atq; singulas, post ipsas enim quæremus Quare est? Quare est hoc? Quare est de hoc? Quare est huius? Imo & Quare supponit rem esse, rem esse hoc, esse de hoc, esse huius esse illius. & cætera. Postcombinatas itidem quærit quare est hoc quod esse dicitur, & esse hoc de illo, uel illius? Duas admittit species. est enim Lullio duplex Quare, Formale uidelicet & Finale. ad quæstionem .n. istam respondemus tum per principia formalia rei constitutiua, uel per suum iuum, abile, & are. Vel per primas duas regulæ C species. Vel per are primæ speciei regulæ D, & secundam eiusdem regulæ speciem. Tum per id ad quod ipsum de quo est quæstio uidetur esse ordinatum.

Exemplum primæ speciei si quæratur Quare est homo? Dicitur Quia est sua essentia, uel sui esse constitutiuum, Vel per suum iuum, abile, & are, utpote quia est homificatiuum, id est, causa eius effectiua, &c. Resp. per primam speciem regulæ C, per id quod est inse & habet inse intrinsecè constitutiuum & coessentialia, quæ ad secundam eiusdem regulæ speciem referuntur. Per tertiam item quartamq; regulam C. Vnde responsio erit ab effectu potius quam à causa. Quare est homo? id est, quod signum habes de esse hominis? Quia est

est in alio, quia habet in alio hoc. Per *are primæ speciei regulæ* D, *dicendo, per causare suæ causæ, initiare sui initij & per secundam eiusdem regulæ speciem, dicendo. Quia est sua anima, suum corpus, sua materia, forma &c.* Exemplum *secundæ speciei, ut si quæratur Quare est homo? Respondetur* Methaphysicè *propter ultimum omnium finem.* Physicè *ut sit perfectißima animalium species, utpote in horizonte intellectualium & sensitiuorum, rationale.* Ethicè *ut sibi alijsq; & primo* Reip. *per iustitiam commutatiuam, distributiuamq; uiuat.* Vt *suum intellectum & uoluntatem ad uerum, atq; bonum dirigat & ordinet.* Ita *suo modo de cæteris.*

DE QVINTA REGVla Quantum, F

III. Membrum

QVæstio F *ordinatè sequitur prædictas quæ intima rerum inspiciunt.* Nunc enim *quantitas quæ primum essentialem rei naturam accidentaliter consequitur, utpotè quæ in omnibus physicis qualitatibus substrata intelligatur, sine qua ullam ex ijsdẽ ne imaginari quidem esset poßibile: ideò rectè hanc omnes post substantiam immediatè sub ordinatam accipiunt,*

Ipsa duas habet species, continuum uidelicet & discretum, quandoquidem alia est circa magnitudinem. Alia numerum, alia mensuram significat. Alia per additionem & multiplicationem, alia per diuisionem partitionemq; tendit in infinitum. Alia principium habet punctum, alia unitatem. Subdiuiditur in eam quæ molis est corporeæ, uel momenta substantiæ, essentiæ, uirtutis, efficaciæ præstantiæ, & horum similium uel oppositorum, significat, & habet latissimum campum, ut alibi licebit intueri.

Exemplum primæ speciei Quantus est homo secundum magnitudinem? dicitur tantus ut in augmento perfecto constitutus sit maior serpente, cane, minor boue, camelo, elephante. Quantus in esse apto ad uitam? non infra sexquicubiti magnitudinem, non supra decem cubitorum. Quantus secundum multitudinem? Non pauci, non innumerabiles, non infiniti. Quantus partium multitudine? considera partes intrinsecas, extrinsecas, animam, animæ potentias, corpus, corporis partes proximas usq; ad elementa. Exemplum secundæ speciei. Quantus est uirtualiter, efficaciter? Considera & magnitudinem & multitudinem operationum, & examina per maioritatem, æqualitatem, & minoritatem. Tantũ enim potest unus homo quantum perfectus alter, ut patet in homificatiuo, abili, & are.

& are, & alijs communibus proprijsq; acciden-tibus: quod est per æqualitatem examinare. Re-sponde etiam quod potest magis & plura facere quam species animalium infra ipsum: minus specie-bus animalium quæ simpliciore corpore, uel simpli-ci consistunt elemento, uel substantiæ sunt corpo-reæ magis spiritualis, uel intellectualis: & hoc est per minoritatem examinare subiectam. Idem de examine per alios triangulos est iudicium. circa alia principia, D. Quanta sit sua Bonitas, sua sa-pientia, magnitudo, uirtus, scientia, &c.

DE SEXTA REGV-la Quale G.

VIII. Membrum.

Quæstio hæc præcedentem sequitur ob dictam rationem, quia omnis physica qualitas est cor porea & est in subiecto dimensionato consi-stens: non quantum enim neque mobile, neq; al-terabile, neque calidum neque rarum esse po-test. Hinc rectè sentiunt quidam è Platonicis atque Peripateticis materiam mediante quanti-tate esse reliquorum accidentium susceptiuam, & minus congruè qui dicunt indeterminatam quantitatē esse cū materia perpetuo consistentem,

quæ

quæ subindè per certas terminatasq; formas substantiales has uel illas, maiores uel minores iuxta unum uel alium gradum & numerū sibi definiant dimensiones, quas conditio essentialis specificeq; differentiæ natura uelut intexit, ut subinde extrinsecæ qualitates pro commodo subiectiq; congruentia superueniant.

Duas habet hæc regula species, ut duplex est Quale, proprium uidelicet et appropriatum. Primū est naturale, innatumq; illud quod soli speciei conuenit, & cum ipsa prædicatiuè conuertitur, illi soli omni, semperq; congruens. Secundum est quod post & extra innatam qualitatem aut præter, aut ultra, aut supra, aut secundum sequentem naturæ ordinem succedit, aut à casu, uel fortuna, aut ab intrinseca electione, quomodo & qualecunque sit illud.

Exemplum primæ speciei. Si quæratur Qualis est homo? Dicitur per primam regulam G, est risibilis, quod est per innatam qualitatem, est rationalis quod innominatam essentialem indicat differentiam: alioqui enim ultimæ rerum differentiæ (sicut & earundem essentiæ) innominabiles & in attingibiles esse dicuntur. Exemplum secundæ speciei. Qualis est homo? Dicitur Theologicè, Beatificabilis, glorificabilis ultra finem & naturale bonum. Ethicè, malus per maiorem eius ad malum inclinationem, et bonus, quia superi-

re

rem & nobiliorem naturam imitaturus regulatæ rationis & intelligentiæ innititur appulsui. Ciuiliter, uilis, ignobilis, nobilis, heroicus. Physicè sanus, benè contemperatus, & ita multipliciter, logicè, mathematicè, manticè.

DE SEPTIMA REGVLA, Quando, H.

IX. Membrum.

Quæstio. Quando ideò sequitur, quia ubi quæsitum & consideratum quod est res & in re inherenter uel inexistenter, eorum quæ circumstant, adsistunt, & adiacent, q; succedit, horum primum est Tempus seu Quando. Ipsum uerò Quando dupliciter consideratur, uel secundum eã qua continuum quoddam est, uel continui terminationem, & ita tempus est propriè appellatum, atq; quantitatis continuæ species, alio pacto proprius, prout per plures durationis species est determinabile, & ita est unum inter cathegorias generalißimũ, cuius species sunt semper, aliquando, nonnunq̃, Anno elapso, Mense futuro, hodie. Hic nullius iuxtà communisßimam capit ipsum significationem. Omnes enim quæstiones quam latißimè sumi possunt (sicut & alij termini) capiuntur.

Quando

Quando quindecim dicitur habere species, totidem enim modis ad quaestionem quando respondere possumus. Puta 4 modis regulae C, tribus modis regulae D. & octo modis utriusque regulae K adducendis. Quaerenti enim Quando est homo? Dicitur quando est substantia animata sensitiua rationalis, quae est à prima specie regulae C, Quando habet in se intellectum, uoluntatem, & caetera, per secundam regulam. Quando est in entitate ens, in bonitate bonus &c. per tertiam regulam. Quando habet in demonstrabilibus scibilitatem & scientiam, in sensibilibus sensum & caetera, per quartam regulam. Quando est originatus initiatus à patre, coelo, & alijs, per primam speciem regulae De quo. Quando est sua anima & suum corpus, per secundam speciem. Quando est Dei, prouidentiae, fati, fortunae, per tertiam regulam. Quando est mundi à quo circumscribitur, continetur, influxum recipit, per eandem regulam. Similiter octo alijs modis per similitudinem regulae D ab ipsa regula K ad hanc H transferendis, de quibus infra.

DE OCTAVA REGVla Vbi, I.

X. Membrum.

Quæstio. Vbi prædictas sequitur: post enim tempus quod partim adsistit, partim inexistit: extat locus qui magis extrinsecum quid est respectu cuiuscumque de quo est quæstio: tempus enim tum circa rem tum in re ipsa consistere uidetur: Vbi uerò & Locus, tantum circum circa. Ipsum quoque dupliciter consideratur, & uidelicet ut continuum quoddam partibus positionem ad inuicem habentibus constans, & species quantitatis continuæ, & propriè locus dicitur. Et secundum propriam significationem prout est determinabile per ea quibus possumus respondere ad quæsitum, Vbi est aliquid, & est non solum generalißimum sed etiam transcendens. & ita aut sumitur Physicè, uel secundum differentias locales sursum deorsum, ante retro, dextra sinistra, intus extrà, uel secundum denominatas locorum species ut in cœlo, in terra, in aëre & reliquis. Aut ciuiliter, in foro, in templo, in senatu. Aut mathematicè in tali numero, in tali mensura, pondere, gradu, toto, Aut Logicè, in genere, specie. Aut metaphysicè in Bonitate, Sapientia, Concordantia. Ita generaliter est terminus huius artis, quatenus uidelicet omnes quibus aliquid esse in alio imaginari & dicere possumus modos complectitur.

Sic uerbum dicitur in mente, mens in uerbo, planta in semine, linea in puncto, tempus in æternitate. Vnde contemplari licet artem istam organo nulgato scientiarum atq; methaphysica, immo artibus omnibus esse generaliorem. Amplectitur.n.scibilia, credibilia, operabilia, quidquid practicum, quidquid mechanicum, quidquid speculatiuum, quidquid contemplatiuum.

Habet hæc regula itidem quindecim species sicut & regula H. quot enim modis ad illam, totidem ad istam respondere possumus modis, & iisdem: nihilo mutato præter dictionem seu notam interrogationis ubi uidelicet aiebas Quando, dica Vbi.

DE NONA REGVLA K QVOMODO

Quæstio per elementum K designata duplex est, prima est Quomodo: quæ prædicta omnes consequitur quia omnibus succedi querere quomodo. modus enim ubiq; supponit rem est enim intuitus modi essendi, quiditatis, dependentiæ, cõsubsistentiæ, possessionis, causæ, finis, quantitatis, qualitatis, durationis, locationis, inexistentiæ, postquam res omnes istæ fuerint. Quomodo uerò dupliciter consideratur sicut & duplex est modalitatis differentia, intrinsecè uidelicet substanti lit

literq́;, & extrinſecè accidentaliterq́;, hic ſecundũ hos aliosq; (ſi imaginari poſſunt) modos accipitur, quibus omnibus quærenti modum reſponderi contingat.

Habet quatuor ſpecies. Quomodo res eſt in ſe, Quomodo eſt in alio, & aliud in ipſa. Quomodo eſt in partibus (quomodocunq́; partes habere contingat) & partes ſunt in ipſa. Quomodo tranſmittat aliquid extra ſe ab intra, uel aliquid immittat in ſe ab extra.

Exemplum primæ ſpeciei Quomodo homo eſt in ſe? Dicitur per aliter, & iuè: rationaliter ſubſtantialiter, corporaliter, ſpiritualiter, conſtitutiuè, intellectiuè, adiectiuè, ſubſtantiuè. Per aduerbia Benè, male, ſapienter, potenter, duratiuè, et c. ex abſolutis prædicatis, Item ex reſpectiuis principaliter, mediatè, finaliter, differenter, concordanter, contrariè &c. Exemplum ſecundæ ſpeciei, Quomodo eſt in alio? Reſpondetur per eaſdem modorum rationes, & phyſicè, & methaphyſicè, & logicè, & moraliter, localiter, definitiuè, finaliter, & mille alijs modis. Exemplum tertiæ ſpeciei Quomodo in ſuis partibus, & partes ſuæ in ipſo? Reſpondetur eadem forma. Conſiderando itidem quomodo, & quales ſunt partes quibus integratur atque conſtituitur, phyſicè, logicè, methaphyſicè, quarum aliæ propinquæ, aliæ remotæ, aliæ proximæ, aliæ ultimæ, aliæ ſunt partes uirtua-

les atq; potentiales, ut uegetatiua, sensitiua, rationalis. Exemplum quartæ speciei Quomodo homo transmittit aliquid à se? Respondetur generalibus modis aduerbiando nomina principiorum, ut proximè dictum est. Distinguendo item modos quibus homo ex facultatibus corporalibus uel incorporalibus aliquid extra se mittit, producens, generans, alterans, immutans: uel quo ad facultates animales apprehendens, cogitans, intelligens. Aliquid item in se immutando, excitando, innouando, augendo, per earundem facultatum diuersitatem. & ita species hæc tria habeat membra, emißionem, immißionem, & conuersionem immanentium.

DE DECIMA REGVla K.

Decima quæstio Cumquo, est q̃ instrumentalitatis regulam etiam appellant & est concomitantiæ non minus regula, immo potius, quia instrumenti quæstio potius est QVO, quam Cumquo. Sed quidquid sit in proposito hæc regula non ab re extræmum nacta est locum, tum enim instrumentum, tum concomitans magis ab intrinseco rei distat quam alia quæcumque ex prænumeratis. Ipsum Cum quo, est primò duplex & uidelicet cum quo aliquid agit, & cum quo aliquid recipit seu patitur. seu cum quo est actiuum, uel actiuè, &

cum quo

cumquo est paßiue uel paßiuum. Secundò (ut dictum est de Quomodo) quatuor habet species, utpote cum quo est in se, cum quo est in alio, uel aliud in ipso, cum quo est in partibus suis, et cum quo partes suæ sunt in ipso? cum quo aliquid extramittit, cum quo intus innouat, commouet, & immutat ex interno? Respondetur per cõcomitantia & organa.

Exemplum primæ speciei Cum quo est homo in se instrumentatiuè, seu quo est homo in se? Respondetur suo esse, suo posse, concomitanter cum omnibus ijs quæ sunt in se, quæ ad ipsius se habent modum, cum Angelo homo est in se, id est, sicut Angelus. Exemplum secundæ, Quo homo est in alio instrumentatiue? Dicitur iuxtà modum sui essendi in alio instrumentatiuè, per instrumenta corporis, et animæ, hecq; uegetatatiuæ, sensitiuæ, intellectiuæ: sic uisus oculo est in uisibilibus, lingua gustus in gustabili, tactus manu in tangibilibus uel extræmis alijs partibus. abstracta specie intellectus in intelligibili. Cum quo est concomitanter in alio? Resp. cum ijs quæ in alio sunt ut homo. Exemplum tertiæ, Cum quo homo est in partibus suis, seu partes suæ sunt in ipso? Quo est instrumentatiue, Resp. sua totalitate, cum omnibus ijs quæ sunt in partibus suis, & sicut omnia quæ sunt uel consistunt in quodam toto uel totalitate quadam. Exemplum quartæ speciei Quo homo instrumentatiue transmittit aliquid à se? Respondetur per duas instrumentorum species, quorum alia

Cum quo concomitanter excitat aliquid in se: cum omnibus quæ immanentem utcumq; admittunt operationem.

XI. Membrum.

QVemadmodum homine accepto pro subiecto discurrimus, ita & de quocunq; alio proposito discurrere possumus aptatis prædicatis atq; regulis modo conditioniq; eorundem: & ideò termini artis huius nullam contractiuam recipere possunt differentiam, sicut fieri contingit ubi circa unum determinatumq; genus artis est negotium. Errant igitur qui quasi definitiones Lullianas corrigere uolentes, ad modũ significandi reportãt illũ qui in methaphysica comperitur, uel logica aliqua. Mitto quando aliquis ex hisce terminis secundum totũ suæ significationis ambitũ in una comprehenditur facultate. Ipsum igitur Cũ quo siue instrumentatiuum non est solum artificiale, uel physicum, uel logicum, uel morale, sed pro cuiuscunque subiecti considerabilis ratione, quomodolibet. Respondemus enim primo generaliter per ipsum iuum & are. Secundo generaliter iuxtà has primas enumeratas species. Tertio magis specialiter per proximas eas quæ de genere eius de quo est quæstio, siue regula existat. Quartò specialißimè, iuxtà modum proprium, proximum, proprijßimum, & adæquatum illius. Primæ

PRIMÆ HVIVS PARtis epilogus.

I. Membrum.

DE IIS ERGO QVÆ PRImò generalißimeq; ad artem istam pertinent dictum est atq; distinctum, allatæ sunt ordinis eorum rationes. Porrò licet ex superioribus multi fuerint rotarum ordines adducti, ex ijs tamen omnibus quatuor qui in combinatoriam praxim referuntur, memoria retinendi sunt. Figuræ uidelicet subiectorum, Absolutorum prædicatorũ, respectiuorũ prædicatorũ, et regularũ. Quoniam uero in omni proposito semper unum unum determinatum designatumq; subiectum accipitur, ideo pro neceßitate trium tantummodo figurarum (quæ sunt de ijs quæ circa subiecta) memoriam promptißimam habere oportet: Quamuis & usu uenire poßint per angulos secundæ figuræ adcuiuscunq; particularis subiecti propositum cætera omnia adiectiue capta: ut sit Homo diuinus, angelicus, cœlestis, imaginatiuus &c. Elementum diuinum, imaginarium, humanum, quantum, iustum &c. uel substantiuè accepta ubi Homo differenter, uel concordanter, uel alio modo sumitur cum omnibus alijs.

Sectio Secunda,

CAP. I.

DE TERMINORVM multiplicatione & primò Subiectorum.

I. Membrum.

VNVM de principialibꝰ eorum quæ ad inuentionem, iudicium, & ea quæ consequuntur ex istis faciunt, est ratio multiplicandi terminos, quemadmodum ad arboris frugalitatem ramorum multiplicatio necessaria est, sine qua frustrà fructuum uberiorem sperare posſis copiam. Addit *igitur præcedenti præsens consideratio plus momenti, quam in eodem genere simplo posſit apponere centuplum.* Eo *igitur ordine quo subiecta, prædicata, atq; regulæ in superioribus habentur pro ratione artis huius definita, ad quem multiplicanda sunt modum etiam considerentur.*

II. Membrum.

SVbiectum ergo circa quod uersatur intentio, inquisitio, inuentio omnis, & iudicium, est semper illud unum circa quod & de quo multa

ita affirmamus, negamus, dubitamus. Ipsum si multiplicari & dilatari debeat. Velut in centro circuli collocetur. Vnde ad circumferentiam multæ diuersæq; producantur lineæ, ad eorum circumferentialium terminorũ extensionem qui loco subiecti in eiusdem scientiæ speciei conclusionibus accipi possint, utpotè qui uel subiecto æquipollent, uel ipsum integrant, atq; quomodolibet constituunt. ad eiusdem apparatum, præparationem, productionem, & perfectam spectantes existentiam, qui uel cum eo conuertuntur, uel essentialiter de ipso prædicantur, & ad propriam idem denominent circumscriptionem. Eiusmodi sint subiecti partes, ut hominis anima, corpus, & cætera. Principia alia ex quibus & à quibus constituitur, atq; causatur uel proximè & immediate, uel mediate & primò. Complexiones item proximè dictorum uariæ atq; diuersæ, ut pars quam passio denominet, principium quod passio, passionem q̃ principium, principium q, pars, partem quam principium, passionem quam pars, partem quam passio. & ita de alijs. Subiecti etiam actiones & operationes quibus in similia & alia, uel à similibus & alijs afficitur, appropriatè uel propriè, causarum enumeratio atq; distinctio, effectuum pereursio, contrariorum & quomodolibet oppositorum inspectio, congruentium quoq; atq; fauentium commodorum ei quod ipsum, uel ipsius, uel quomodocumq; aliter appositum, & quidquid simile dißimile, proportionale est, enumeratis his & alijs enumerabilibus. III. Mem-

III. Membrum.

HVC accedant quæcumq; de subiecto uel superiora, uel ut æqualia, uel adiectiuè, uel substantiuè, nomina, prænomina, agnomina, synonima dicuntur. Primo intentionalia, utpote quæ ad rem significandam proximè referuntur ut anima, corpus, homo, & omnia quæ per decem cathegoriarum coordinationes explicantur. Intentionalia secundo, utpotè quæ mediantibus primis intentionibus rebus ipsis iniuncta, per hasce tamen inquibus habere fundamenta perhibentur apposita nõ citrà rationem habeantur. Omnia inquam hæc post subiecti euacuationem, uel ante, uel simul, uel utcumq; (pro rei tractandæ natura) centro circuli succedant: ut quemadmodum subiectum ipsum per principia atq; regulas est deductum, singula etiam quæ in huius rotæ circumferentia sunt descripta deducantur. Vnde rotam huiusmodi totam, tamq̃ dictionem unam concipias tandem, quæ in centro circuli prædicatorum absolutorum & respectiuorum triangulis habeatur. Sic ubi Hominem per regulas atq; principia deduxerimus, deducamus eius animam, eius intellectum, eius rationalitatem, partes, instrumenta, causas, effectus, & alia. Non minus .n. per horum singula quam per ipsum subiectum (à proposito subiecti nunquam recedendo) discurrere possumus. Figuram igitur à qua quilibet ad libitum sub=

ſubtrahere, & cui ad libitum addere poterit, hunc in modum conſtituendum obijcimus: ubi S ſubiecti multiplicandi nota eſt, ea quæ circum circa gemi= nabilia & (dummodò certi numeri ratio modusq; tandem ſeruetur) multiplicabilia ſunt ordinata, eorũ omnium quæ ſubiecti uicaria eſſe ualeant.

CAP.

DE PRÆDICATORVM absolutorum multiplicatione.

I. Membrum.

Eadem qua subiecta multiplicare docuimus, prædicata etiã multiplicare docuisse forma possumus. Collocare *etenim ipsum uel problematis prædicatum, uel expositum subiectum in centro licet deducendum. Vt si uidendũ sit an mundus sit æternus, postquam mundus & ea quæ mundi sunt in centro circuli sunt digesta, hæc quæ æternitas & ea quæ æternitatis sunt digerantur; item ubi dictum est de mundo & mundi partibus, de bonitate mundi, bonitateq; partium, de bonitate æternitatis & eorum quæ ad eius rationem spectant, complexè item de bonitate æternitatis mundi, & ita deinceps de magnitudine, duratione, principio, & reliquis est intelligendum.* Horum singulis ad*de eorundem priuilegia, titulos, atq; denominationes, pro* B *enim quod est bonum, possunt stare,* Sui *communicatiuum, appetibile, gratum, dignissimum ut sit, ut habeatur, ad quod ordinata sunt alia, cuius corruptio non potest esse bona, quia ipsum est bonum, quod ad interitum non potest esse ordinatum*

tum tamquam bonum, quia adhuc esset ordinatum id se ipsum, quod debet cum æterno bonificante manere, g arduum, difficile, rarum, perfectum, in omnibus pro naturæ capacitate visitum, & alia quæ ex philosophorum sententijs decerpere ualeas.

His adde cathalogum eorum quæ sub figuris omnibus et earum membris illi prædicato sunt conformia, similia, analoga et ea omnia quæ per elementa proximè positæ figuræ denotantur & alia 2 contraria item, & quomodolibet his aduersantia, & dissimilia, quæ pro negatiuis remotiuisq; discursibus habendis extant aptiora. Adde dictorum omnium circumstantias atq; distinctiones, prout in cuiuscunque altitudine, latitudineq; scalæ insinuatur.

II. Membrum.

SI Rhetoricus es, uel poeta, uel propheta adde ex omnibus terminis qualiacunq; occurrunt assumptas metaphoras, seu translationes, quas per similitudines, proportiones, uel per negationes, uel alijs modis qui in sigillis Apellis, atq; Phidiæ à nobis aperiuntur, accommodes. Sic enim de omnibus omnia dici possunt, ut de homine serpens, planta, lectus, ouis, leo, lupus, radix, ramus, stirps, fructus, manus, cauda, dens, & alia centena millia. Porro expedit eos quoslibet assumere terminos aliquo non inartificioso ordine digestos, é quibus unum quem in uigesimo sigillo aperui producam in medium, quo (cum principio artificiosiore memorandi ratione carerem) ego ipse uti consueui. Sub-

Subiectum enim prædicatione terminorum famosi alicuius carminis, uel cantici, uel orationis terminis efformabam. Vt si de prudentia mihi sermo fuerit habendus. Accepta quæ primum mihi sese offerrret oratione qualis est, Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum. *Hoc pacto procedens discurrebam. Prudentia est quæ hominem tandem ad* BEATITVDINEM, *seu beatum in hac uita statum perducit & conseruat, & fini suo coniunctum reddere ualet. Hac puer & fatuus differt à* VIRO, *qui non temporis ratione, multæq; ætatis peracto cursu, sed consilij maturitate indicatur, hac eadem senes decreptique ætate confecti et imbelles, tauros, leones & ursos domant, et subijciunt. Prudens est* QVI *de rebus agendis recte consulit & meditando præsentia, & recolendo præterita, prouidet de futuris atq; præcauet:* NON *est quæ hæc tantum quæ obuersantur ad oculos considerat, nõ ex auditu auriũ uel ex uisu iudicat oculorũ, sed & de possibilib. atq; contingentibus futuris aptè discurrit. Ipse est qui recto naturæ diuinæq; legis tramite incedens, in amplas perditionis uias non umquam* ABIIT, *ab arduo litteræ pythagoricæ dextro calle, ad dexteram uel ad læuam non diuertit. Prudens sapientum & rationis quæ in animæ puppi residet,* IN CONSILIO *conquiescit, quo se tueatur, exaltet, & alijs prodesse possit.* IMPIORVM *murmura non time*

& in

& insidias: & ita deinceps per aliorum terminorum obiectum ueluti manuductus siue huius, siue alius cuiuscumq; memoratæ orationis terminis, siue hoc, siue quodcumque aliud subiectum deducendo, dilatet inuentionis cursum. Quid item prohibet *& hasce quascunq; dictiones ad subiecti denominationem adcommodatas per principia, regulas & cætera deducere? ut Prudentiæ beatitudinem, uirilitatem, negationem, absentiam, impietatis aduersitatem,* Consilium, Viam, Impeccabilitatem, Constantiam, Cathedram, Pestis *abactionem,* Sessionem, Legem, Dominium, *uoluntatẽ, meditationem, diem, noctem, similitudinem, arborem, plantationem & cætera quæ sequentibus eiusdem cantici dictionibus suggeruntur.* Habes igitur *Z] quod significet prudentiam: & eos qui sunt in figuræ circumferentia terminos, per quos illa deducenda occurrit.*

CAP. III.

DE PRÆDICATORVM reſpectiuorum multiplicatione.

I. Membrum.

EX antedictis de ſubiectorū, abſolutorumq; prædicatorum multiplicatione multos ex temetipſo elicere poteris modos quibus ijſdem prædicata reſpectiua multiplices, porro peculiares horū multiplicandorum modos explanemus. Multiplicantur igitur hæc primò in propria ſignificatione, ſecundò in aliena. In propria quidè tripliciter primo unū reſpectiuum prædicatum per alia reſpectiua deducendo ut ſi dicamus BB *differentia differentiæ,* B C *differentia concordantiæ, ſeu concordantium, et ita deinceps*

ceps usq; ad B K: aliter quoq; denominando dicēdo, Differentia differens, differentia cōtrarians, principians &c. Vbi sicut deduxisti ipsū B ita et ipsum C aliaq; deducere poteris elementa. Secundo respectus ipsos cōmiscendo, duplicando, triplicando, quatruplicando, ut dicendo Differentia principians, concordans, maior, minor, concordantia medians finalis, seu in fine: et ita deinde iuxta propositorum modum, subiectorumq; capacitatem. Tertio per altitudinem latitudinemq; ipsorum schalæ, utpote à particularibus ad uniuersalia cōscendendo, descendendo è contra, & aliter (ut non est iterum repetere necessarium) faciendo. In aliena autem dupliciter primò per applicationem huius Figuræ ad primam nempe subiectorum quam nos attulimus tum generalem, qua subiectorum genera diuidantur, ut cum inter Deum & Angelum & Hominem differentia consideratur, uel concordantia, uel reliqua. Tum particularem ut cum consideratur inter hunc angelum & hunc Hominem. hoc cœlum & illud, hanc & illam uirtutem. Secundò per deductionem terminorum huius figuræ T per terminos generales figuræ A quæ est prima Lullio, i. absolutorum prædicatorum, ut cum B angulus, i. Differentia ponitur sub Bonitate quæ est B figuræ illius, significando differentiam inter bonitatem & bonitate, Cum sub C, significando differentiam inter magnitudinem & magnitudinem, & ita ulterius quoad usque ad K de uentum fuerit. Deinde ponendo angulum inter B & C illius figuræ significando differentiam inter boni atem et magnitudinem.

Inter

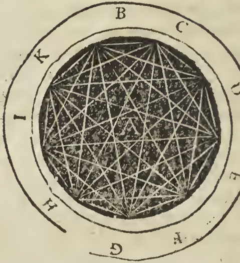
Inter C & D. id est inter Magnitudinem & durationem, & ultra usq; ad medium inter I & K. Deinde in tertium, ponendo angulum B inter B figuræ A & D figuræ eiusdem, uidendo differentiam inter Bonitatem & Durationem. Inter C & E, inter Magnitudinem & Potestatem. & ita deinceps. Nec minus ad alias æquidistantias interijciendo medium, in quartum, quintum, sextum, atque septimum. Tertio per acceptionem terminorum altitudinis & longitudinis schalæ eiusdem, quæ ex præcedentibus possunt esse manifestæ. Hoc quod diximus de angulo B, de alijs omnibus triangulorum in præsenti figura complicatorum angulis dictum intelligatur. Multiplicantur quartò eiusdem figuræ termini per eorundem ex regulis informationem, qualis in proximè dicendis erit manifesta.

CAP. IIII.
DE MVLTIPLICATIONE regularum.

I. Membrum.

SATIS *per temetipsum ex superioribus, regularum multiplicationem poteris intelligere: ad doctrinæ nihilominus claritatem propositos non pigeat enumerare*

uare modos. Multiplicantur ergo primò per significationis earum latitudinem, quia uidelicet non sub alicuius definitæ scientiæ ambitu perquirunt. Secundò per earum enumeratas species. Tertio per earum ad inuicem complicationē ut ubi componuntur Vtrum cum Quid, dicenti Quid est hoc quod dicis esse? Numquid est hoc ipsum quod definis? De quo est hoc ita definitum? Nec nō singulas per singulas deducendo ut patet in progressu linearum ab uno circumferentiæ termino ad alios omnes designatos extensarū. Vnā tandē per duas, uel duas per unam, ut in eadem figura manifestatur, ubi una quæstionum (quæ hic per A designetur quælibet) in centro collocata, primum quidem inde ad singulas, moxq; à singulis ad omnes deducatur, ut B F, Vtrum est tale quale dicis? C K B Quid est illud cumquo aliquid est aliquando? ita de cæteris, etiam si ulteriores tentare uelis quæstiones. Vbi tamen illud non debes existimare, quod quæstionum non est complicatio propriè, sed regularum. In omni enim problemate uno & singulari non plus q̃ unam possumus intelligere quæstionem: quam tamen in complicatione plurium regularum diuersa, unam nihilominus possumus & debemus intelligere.

B Verum	G Quale
C Quid	H Quandò
D De quo	I Vbi
E Quare	K Quomodo Cum quo.
F Quantum	

Quartò multiplicantur per deductionem per regularum species uniuersas, postquam per ipsa regularũ genera sunt deductæ. Ipsum quidẽ fit tũ per suas tum & per alienas, ut dicendo quid in se? quid est in alto? quid habet? quid est quo originaliter? quid est eius quantitas? habitus? dispositio? Vbi? Quomodo? eius sursum? eius ætas quid est? Quintò per deductionem singularum specierum regularum, per alias regulas. Quare utrum? id est ad quem finem hæc res est? ad quem finem hoc est de aliquo?

Sextò

Sextò per deductionem specierum singularum regularum per omnes eiusdem, & aliarum regularum species, ut facile per se ipsum quilibet inducens uidere poterit.

Sic dispersa, inordinata, uel aliter ordinata, habes in quas reducas aggregesq; classes, quia rebus in hypostasim quandam dispositis non inuentionem dictare modò, sed & memoriam confirmare queas.

Sectio 3.

DE IIS QVÆ PRÆCISE spectant ad secundam intellectus operationem, & tertiam figuram Raymundi Lulli.

CAP. I.

I. Membrum.

LICET *ex superioribus omnia ex te possis intelligere, in his enim quidquid pertinet ad omnes operationes intellectus, nedum implicitum, sed et maximè explicatum habemus:*

Tamen hoc seorsum est animaduertendum quod quemadmodum considerata sunt uniuersa per singula: nempe cum regulæ post regulas, subiecta post subiecta, prædicata post prædicata, ad informandam simplicem eorum apprehensionem definiebantur: modo considerentur ut alia cum alijs complectuntur primò, ad propositiones constituendas, quatenus secunda intellectus operatio exerceatur, compositio uidelicet & diuisio, seu affirmatio uel negatio, Hoc *est illud quod licet comtemplari in his quæ habentur in* Lullio*; ubi de tertia figura in qua ad binarium numerum (altero significante subiectum, altero significante prædicatum) elementa complectuntur.*

Id autem dupliciter efficitur uel in eadem figura ut cum dicitur B C. I. *bonitate magna, uel in diuersis figuris, ut cum dicitur* B C. I. *bonitate concordans.*

II. Membrum.

Ipsa quidem compositio seu complexio tripliciter incedit, uel per discursum ut cum ipsi B *succedunt octo, dicendo* B C. B D. B E. B F. B G. B H. B I. B K. *Ipsi* C *succedunt septem dicendo,* C D. C E. C F. C G. C H. C I. C K. *Similiter deinceps ipsi* D *succedunt sex: ipsi* E. *quinq;*

Quinq;: ipsi F quatuor: ipsi G tria: ipsi H duo: ipsi I unum.

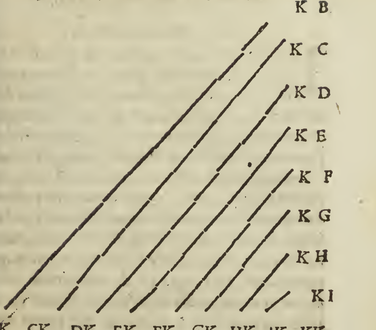
Vel fit secundò per ascensum, ut cum dicitur K I. K H. K G. usq; ad octo succedentia. H G. H F. H E. usq; ad sex succedentia: F E. F D. usq; ad quatuor: E D. E C. E B. usq; ad tria. D C. D B. duo: C B. unum.

Vel fit tertiò per concathenationem ut cum dicitur B C. C D. D D. E F. F G. G H. H I. I K. quæ concathenatio simplex est, & à singulis & ab omnibus potest exordium sumere, ut & proximè dicti ascensus & descensus: Porrò undecunq; incipiendo ex ui propositi semper omnes annuli cathenæ, seu omnes cameræ domus sunt examinandæ, nempe si incipias à camera H I. uerbi gratia dicendo Vera uirtus, procedas inde ad I K. K B. B C. C D. & cæt. Vnde quacunq; incipias, ita semper omnes poteris discurrere mansiones, ac si cameræ essent in circulum dispositæ, etenim semper discursus eo reuertitur unde factum est exordium.

Vel fit quarto per geminationem, ut cum dicitur B B. C C. D D. E E. F F. G G. H H. I I. K K. quos quidem quatuor in subsequenti tabella considerare facilimè poteris ordines.

Bb	Cb	Db	Eb	Fb	Gb	Hb	Ib	Kb
Bc	Cc	Dc	Ec	Fc	Gc	Hc	Ic	Kc
Bd	Cd	Dd	Ed	Fd	Gd	Hd	Id	Kd
Be	Ce	De	Ee	Fe	Ge	He	Ie	Ke
Bf	Cf	Df	Ef	Ff	Gf	Hf	If	Kf
Bg	Cg	Dg	Eg	Fg	Gg	Hg	Ig	Kg
Bh	Ch	Dh	Eh	Fh	Gh	Hh	Ih	Kh
Bi	Ci	Di	Ei	Fi	Gi	Hi	Ii	Ki
Bk	Ck	Dk	Ek	Fk	Gk.	Hk	Ik	KK

Quæ quidem tabella est tabella Lullij ingeminanata, ita ut illa habet triginta sex cameras, ista habet primò ex prima conuersione septuaginta duas, deinde ex geminatione quæ per diametrum eius tabellæ sumitur, erunt octogmta unum. Geminatio quidem fit modo dicto per diametrum. Reflexio fit hoc pacto ut fiat ascensus eo unde factus est descensus, ut patet cum supra positum quadratum quod ex pluribus gnomonibus constat diuiditur in suos gnomones hoc pacto ut sumendo ultimum gnomonem.

Similis ratio eſt de penultimo uſque ad primum, in quibus omnibus patet reflexio, & reflexionis ordo: Vniuerſaliter autem cauſatur dicta figura ex hoc quod nouem elementa huius artis poſita pro capitibus nouem columnarum extendant dorſum nouem columnarum ex hoc q, unum elementum recipit omnium aliorum ſocietatem, & ſui ipſius geminationem. Et *ita pro hac parte habes formam ſubiecti, & prædicati, quæ quidem repræſentatur per duo elementa per quorum combinationem propoſitio conflatur, & ſecunda intellectus operatio informatur.*

III. Membrum.

ISta sunt triginta sex cameræ quæ quidem ex triplici significatione ipsorum elementorum constituunt in eorum euacuatione, primò quidem duodecim propositiones, Secundò uiginti quatuor quæstiones quæ ex duabus regulis in duobus elementis significatus, duplicant duodecim illas propositiones, Tertiò quæ multiplicãtur euacuatione ipsarũ speciérũ dictarũ regularum. Quartò quæ interpositione duorũ mediorũ per duo etiam elementa significatorũ, duodecim medijs propositiones multiplicantur, ut patet in sexta parte Lullij tum in arte magna tum in arte parua, quæ est de euacuatione tertiæ figuræ: ordinatius aũt atque breuius in nostris, ubi sufficit in camera B C exemplificasse, eodem modo se habentibus cæteris cameris. Ea omnia per hæc à nobis hîc notata optimè possunt intelligi & iudicari.

Sectio 4.

DE HIS QVÆ PERTINENT ad quartam figuram, & tertiam intellectus operationem.

CAP.

Cap. III.

I. Membrum.

CONSEQVENS *est modò de pertinentibus ad quartam figuram à Lullio propositã considerare, unde confletur tertia intellectus operatio, quæ est argumentatio.*

Quarta igitur figura componitur ex tribus circulis, quorum superior semper est immobilis, duo autem inferiores sunt mobiles, ut patet in præsenti schemate.

Vbi manente immobili utroq; extremo posito B circuli mediocris, infra B, circuli superioris et infimi, causantur nouem cameræ, quæ sunt ex trigeminatis nouem elementis: Deinde *sub* B *circuli superioris, & supra* B *circuli inferioris posito* C *circuli medij, causantur nouem aliæ cameræ nempe* BCB, CDC, DED, EFE, FGF, GHG, HIH, IKI, KBK. *Deinde moto* D *circuli medij, inter duo* BB, *supremi & infimi causantur nouem aliæ cameræ, nempe,* BDB, CEC, DFD, FGF, FHF, GIG, HKH, IBI, KCK, *Similiter motis alijs septem elementis omnibus infra* B *circuli superioris &* B *circuli inferioris, acquiruntur totidem nouenæ camerarũ: Vndè sicut processum est in motu circuli mediocris infra duos circulos, similiter procedi poterit in multiplicationem earum per motum circuli inferioris sub duobus superioribus.*

Habes igitur designatas columnas & cameras: columnæ quidem sunt quæ constant ex pluribus cameris, & sunt ipsa totalis uariatio, quæ fit ex uno motu unius elementi sub alijs uel infra alia: Cameræ autem sunt ipsæ columnarum partes, quæ omnes ex tribus constant elementis in proposito. Hinc patet ratio constituendæ tabulæ secundum ordinem.

DE RATIONE TABVLÆ magnæ à Lullio positæ.

Habita

Habita tabula constante ex columnis causatis modo proxime dicto, atque multiplicatis, emergit subinde tabula magna quæ constituitur ex ipso T *addito, & diuersimode ordinato.*

Ipsum autem T, *ponitur ad significandam uariationem terminorum, ut habeas quando ipsa elementa significant, terminos primæ figuræ, & quando significant terminos secundæ figuræ. Semper enim literæ ante* T, *significant terminos primæ figuræ, literæ post* T *terminos secundæ: ut quando* T *ponitur in principio omnes termini sunt de prima figura.* Hinc *ubi dicitur*BCTB,*significatur bonitas magna differens, uel bonitas magnam habens differentiam:* BTCB, *significatur bonitas differens per concordantiam, non enim concordare dicuntur, nisi quæ aliquo pacto differunt, & omnia quæ concordare dicuntur quodammodo differunt, non enim dicitur idem concordare cum seipso.*TBCB,[illegible] *catur differentia cõcordantis & differentis, seu differentia inter id q̄ concordat, & id quod differt.* BCBT *.i. bonitas magna bonificabilis seu bonificantis, seu bonificati, uel bonificabile uel bonifi[illegible]atiuum uel bonificare magna bonitate.* Ecce *quomodo ex una camera præcedentis tabulæ exurget columna alta per diuersas ipsius* T *coordinationes, ut patet*

in-

in prima columna Lullij, quæ quidem constituitur ex camera B C D, *modo* B *præcedente, modo* C *præcedente, modo* D *præcedente, & ipso* T *in elementis illis tribus diuersimodè secundum prædictum modum situato.*

T	B	C	D	B	C	D	C	D	D	B	C	D	C	D	D	C	D	B	D
D	T	T	T	T	T	T	B	B	C	T	T	T	B	B	C	B	B	C	C
C	C	C	C	D	D	D	T	T	T	D	D	D	T	T	T	T	T	T	B
B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	C	C	C	C	C	C	D	D	D	T

Sicut ergo effectum est de hac camera, BCD. *Ita effici potest de cameris omnibus alijs. Exempla per singula & per omnia ab ipso Lullio in sua arte magna poterit qui uolet intueri, sufficiat aũt nobis eorum rationem, causam, & ordinem, insinuasse: tuq; ex temetipso poteris meliori ingenio practicare melius. & à Lullio sufficiat tibi ipsius rei rudem formam percepisse, qui quidem omnem pulchritudinem & affabrilitatem soli bonitati ipsius negotij intentus contempsisse uidetur.*

DE

DE VSV TERTIÆ ET Quartæ figuræ, & tabulæ generalis.

Triplex cum sit intellectus operatio, ut in superioribus manifestauimus, in omnibus contingit complexionem terminorum assumere: In *Prima quidem definiendo:* In *secunda uerificando:* In *tertia argumentando:* Definimus *cum dicimus animal rationale mortale, qui termini sunt significati per* E G. *Verificamus cum dicimus, homo est animal rationale mortale, qui termini sunt significati etiam per* F G. *Argumentamur cum dicimus, Omne utens ratione seu ratiocinatiuum, est animal rationale:* Homo *est quoddam ratiocinatiuum, ergo est animal rationale. Qui termini sunt significati per* EFG, *ubi* F *significat medium propter quod prædicatum ipsum, quod est definitio, conuenit ipsi subiecto, seu definito, seu definibili.*

Per tertiam ergo figuram habemus definitiones & propositiones quæ ambæ constant ex duobus terminis: definitio enim conflatur ex genere & differentia, propositio uerò ex subiecto & prædicato.

Per quartam uerò figuram contingit tum definire, cum sumimus genus cum pluribus

diffe-

differentijs, ut cum dicimus. Animal rationale mortale. Contingit etiam uerificare cum tribus uel pluribus terminis, ut cum dicimus, Deus est magnus potentia & sapientia. Contingit etiam demonstrare, cum inter subiectum & prædicatum, ut pote, inter unum terminum significatum per circulum superiorem tertiæ figuræ, & circulum inferiorem eiusdem assumimus diuersa media ad demonstrandum ipsum significatum per elementum infimi circuli prædicari de significato per elementum superioris circuli, ita ut circulus medius semper significet causam, uel medium propter quod prædicatum dicitur de subiecto: Quod pateat per exemplum istud. Vis demonstrare Deum esse omnipotentem, habes Deum pro subiecto, habes omnipotentem pro prædicato, dispone ergo elementum B in circulo supertori significans subiectum quod est Deus. E circuli infimi significans prædicatum, quod est potentia summa, pro demonstrando & probando oportet inuestigare & inuenire medium seu causam: manentibus ergo immobilibus, supræmo & infimo circulo, ducantur infra duo illa cætera elementa per ordinem, reuoluendo, mediũ circulum, ponendo primo B infra prædicta, & dicendo B B E, 1. Omne diffusium sui ipsius (quod est unum de rationibus bonitatis) habet potentiam qua seipsum diffundit, Deus est summe sui ipsius diffusiuus, ergo summe potens, seu omnipotens. Vel sic, Omne

summe

summè bonificatiuum in summo potest benefacere, & per consequens potest in summo: Deus est summe bonificatiuus, & per consequens, & cæt. ergo & cæt. Deinde loco ipsius B medij succedat C, *di-cendo* BCE, *Omne sciens omnia, seu summe sciens, potest super omnia, seu habet summam potentiam: Deus est summe sciens & intelligens, super omnia, ergo habet summam potentiam, seu omnipotens est, Similiter per alia media fieri potest. Quæ quidem media non solum sunt termini ipsi in arte explicit, sed etiam esse possunt innumeri alij prout superius docuimus, ordinando domos pro terminis præcipuis in arte explicitis, in quibus sunt plures cameræ, & loca particularia referentia terminos significantes* Bonitatem, *magnitudinem, differentiam, & cæt. Quia sunt uel eorum concomitantia, uel eorum effectus, uel eorum signa, uel eorum causæ,* Vnde *quatruplex genus demonstrationis emergit, ut uidebitur.*

Ipsum ergo B *medij circuli, non solum stat pro significanda bonitate, sed pro innumeris alijs nempe suo concreto, communicatiuo sui, appetibili, mali contrario & cæt. Similiter de sapientia, & alijs.*

Quò ergo plures terminos tibi comparaueris, magis dilatando & replendo domos, quas ordinauimus constituendas, eo plura atq; certiora habebis media quibus

quibus eandem conclusionem non ex futilibus & uana multiplicitate ualeas demonstrare, sed ex proprijs & necessarijs. An huc usque pertigerit Lullius, tu ipse considera, & perpende quantum huic arti additum sit à nobis.

Postquam uerò discurreris per reuolutionem circuli mediocris, per informationem cameræ B E *adsciscentis medium ex omnibus nouem elementis ex una figura, ut pote prima, quasi ipso* T *subsequente, dicendo in forma* BBET. BCET. BDET, *& ita deinceps, poteris noua argumenta ordinare adsciscendo terminos ex alia figura, quasi ipso* T, *præcedente, dicendo in forma* TBBE, TBCE, TBDE, *& ita deinceps, Rursum & alia argumenta, admiscendo unam figuram cum altera, dicendo,* BTBE, BTCE, BTDE, *& ita deinceps, quæ omnia clara sunt exemplo superiorum.*

DE MVLTIPLICI VIA doctrinæ & medio ad demonstratiuè conclusionem inferendam.

Cap. IIII.

I. Membrum.

E Supra dictis facillimum esse constat innumerabilia (ut & innumerabiles ferè sunt termini, & uelut infinitæ terminorum combinationes) ad aliquid concludendum asciscere nos posse media: iam aliquid obiter de ipsorum speciebus ad diuersimodè pro subiectorum mediorumque diuersitate demonstrandum afferre non pigeat. Quod ob eam maximè causam faciendum ducimus, quia (asinorum quorundam iudicijs prætermissis, qui brutali quadam temeritate ea quorum ipsi nullam habere possunt rationem uana per se ipsa uolunt iudicari) aliqui non nullo ingenio donati in eo ipso huic arti detrahunt, in quo maximè conuincitur excellere.

Quod sanè ab eis ideò factum esse constat quia eorū de arte ista ratio eo usq; cōscendisse non potuit, unde uelut è densa nigraq; silice lumen igneumq; sublatescentem excuterent. Ex ijs unum mihi aliòqui non admodum uulgaris ingenij atq; iudicij uidisse licuit, qui in libro quodam, qui de Vanitate scientiarum inscribitur (ubi titulus ipse quale sit in operis progressu studium plus quam satis (nisi me fortè ironica illa eiusdem libri conclusio fallat) expreßit) hanc artem inquit in copia, ordine, ostentatione & ueluti quadam fimbriarum dilatatione consistere: ita ut non scientiam, & aliquam magnifaciendam contemplationem, quam multæ doctrinæ, profundiorisq; cognitionis pariat existimationem. Porrò nihil de hac arte dicit ille, quod idem de cæteris facultatibus atq; scientijs (præter illam quam ipse in fine uidetur extollere) dici nequeat. In uniuersis etenim nullus nisi plusquam mediocriter stultus ueram & non uanitati similem post omne studium se nactum esse nouerit scientiam: quod sanè & is qui maximè omnium philosophorum humano ingenio tribuisse uidetur Aristoteles testatur, ubi rerum substantias ultimasq; differentias innominabiles imperceptibiles que dicit: & oculum intelligentiæ nostræ ad manifestißima se habere naturæ haud aliter quam nocturnæ auis oculos ad lumen solis. Mitto eos qui ueritatem in densißima caligine consistentem definientes, tunc se maximè cognouisse, & culmen attigisse

tigisse

tigiſſe philoſophiæ exiſtimabant, cum ſuam ignorantiam non ignorare ſibi uiderentur. Quod ergo per omnes ſcientias habere tandem poßibile eſt, per artem iſtã utpotè per cauſam maximè generalẽ acquiritur. Quod ſi cæteræ præter exiſtimationem nihil quod ſit ingentis momenti præ ſe ferunt: ſatis eſt quod iſta ultra exiſtimationem aliquid contineat quod uir ille aut prorſus non penetrauit, aut non ſatis.

II. Membrum.

AD propoſitum igitur eſt animaduertendum quòd cum multiplex extet argumentationis, & artificioſæ demonſtrationis genus utpotè ab ijs quæ nobis ſunt promptiora, ab ijs quæ ſecundum naturam ſunt notiora, ab ijs quæ notiora atq; priora ſunt ſecundum eſſe, & ſecundum cognitionem eadem, qualem in mathematicis ordinem eſſe uulgatum ſatis eſt: triplex non ſine cauſa demonſtrationis genus à quibusdam Peripateticis Arabibus adducitur, Simpliciter uidelicet, ſeu cauſæ generaliter, Propterquid, ſeu cauſæ eſſendi, & Quia, ſeu cauſæ cognoſcendi uel ſigni. Demonſtrationem ſimpliciter definiunt quæ eſt ex prioribus cauſis atq; principijs à quibus ijsdem res fit, & primò cognoſcitur: ut punctus, linea, & angulus ſe habent ad figuras, Demonſtrationem ſigni dicunt quæ ex prioribus eiuſmodi incedit quibus res

cognosci tantum primò incipit. Demonstrationem *uerò propter quid quæ ex causis essendi, à sensu rationeq; remotioribus ad ipsu effectũ discurrit.* Diuisionem *hanc tamquam in suo genere magis sufficientem probamus, quantumuis eam Græci non attigerint commentatores, & Aristoteles non tantum expresserit quantum ignorantibus & crassioribus satis esset ingenijs.*

III. Membrum.

HVic triplici demonstrationis generi quod è duobus prioritatis, unoq; posterioritatis modis integrari uidetur quartus à nobis modus ille adijcitur quem ex æqualibus, seu coæquæuis dicere posses, utpotè qui est ex ijs quæ nec subiectũ antecedunt, neq; subsequuntur sed comportantur, cumq; eo posito necessariò ponuntur, ipsumq; definiunt. Hoc *ipsum demonstrationis genus est peculiare* Lullio, *estque certissimum quod pro confirmatione prædicati de aliquo subiecto poßit haberi:* Ipsũ *explicauit per suum* IVVM, ABILE, ET ARE.

Hinc certissimam uerissimamq; demonstrandi rationem sumere licet. Vnde nam enim melius aliquid bonum esse possumus argumentari, quam ex eo quod IVVM *est, quod scilicet principium intrinsecum habeat benefaciendi, seu faciẽdi boni? q̃ ex eo quod habet* ARE, *id est benefacere, quod benefacit*

facit uel bonum efficit, ſicut Solem eſſe calidum ex eo quod calefacit, lucidum ex eo quod lucet, Lunam eſſe luminoſam ex eo quod illuminatur: quod eſt per A T V M. *Hoc non eſt oſtendere per effectum, neq; per cauſam, neq; per utrumq;: cum enim oſtendo ueritatem Solis per ſuam lucem, non oſtendo per effectum, lux enim non eſt effectus Solis, ſicut neq; calor ut eius eſt forma perpetuò ſubiectum concomitans, non eſt effectus ignis: ſed lux illa quæ eſt ab illo in corpus illuminabile diffuſa, & calor iſte qui calefactibili ſubiecto imprimitur ſunt effectus huius & illius: tale igitur* A R E *&* A T V M, *id eſt, tale agere, & ita natura affectũ eſſe, rei ueritatem non ab effectu, neq; à cauſa, ſed ab eo quod eſt in ea ipſa inſinuant.* In *ijs item quæ coordinata ſunt & ab inuicem inſeparabilia (ut in correlatiuorum, contrariorumq; exiſtentia eſt etiam manifeſtum) citrà rationem cauſæ & effectus potiſſimè contingit demonſtrare.* Sed *huius conſiderationis locum ſatis in præſentiarum indicaſſe ſufficiat, ſiquidem de hoc ipſo latius alibi a nobis dictum eſt.* De *modo autem quo ex appropriatis, ſubiectoq; conuenientibus, ut partib9, et principijs quæ ſunt in facto permanētia, atq; proprijs affectionibus aliquid de ſubiecto liceet enunciare, in ſuperioribus ſatis commoſtrauimus.*

IIII. Membrum.

ITaq; artem hanc à Raymundo Lullo adinuentam ita compleuimus & ab omni contemptibilitatis prætextu uindicauimus ut omnino proprium orbem adeò compleuisse cognoscatur, ut omnino impoßibile sit ei (pro homogeneis) aliquid amplius adijcere: Si quæ autem sunt quæ latiore uidentur explicatione indigere, qualis est amplior & extenctus tabulæ magnæ typus: hæc omnia & alia ad horum circumstantias facientia sufficientißimè in libro de architectura artis Lullianæ à nobis extant enucleata, cuius quidem pertractionis intentiones istis adiectæ patefacient nos nihil eorum quæ ad facultatem usumq; præsentis artis faciunt prætermisisse. Quicunq; igitur horum futurus lector es, et studiosus, si hactenus istas minus fueris assequens intentiones, roga Deum ut repetitis actibus consequaris, quæ quanto profundiore coniectaueris ingenio, tanto ex intimioribus inuentionis istius efferes encomia: & tanto maiores Lullio inuentori, mihi excultori, & Deo bonorum omnium elargitori gratias agas.

* *
*

PRIMA FIGVRA LVLLII A : ideſt Abſolutorum prædicatorum.

